

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos nuolatinių magistro studijų programa, II kursas

Eglė Mikalauskaitė

**PEDAGOGŲ NAUDOJAMŲ KONFLIKTŲ SPRENDIMO METODŲ IR BŪDŲ
VERTINIMAS MOKINIŲ POŽIŪRIU**

Magistro darbas

*Magistrinio darbo vadovė –
doc. dr. Asta Vaitkevičienė*

2015

Turinys

Magistrinio darbo santrauka	3
Įvadas	5
1 skyrius. KONFLIKTO TEORINIAI ASPEKTAI	8
1.1. Konflikto samprata ir jo rūšys	8
1.2. Tarpasmeniniai ir grupės konfliktai.....	15
1.3. Konfliktuojančių mokinių ir pedagogų elgesio priežastys mokykloje	16
1.4. Specialistų pagalba konfliktinėse situacijose	20
1.4.1. Pedagogų vaidmuo ir pagalba sprendžiant konfliktus	20
1.4.2. Socialinių pedagogų vaidmuo sprendžiant konfliktus.....	24
2 skyrius. KONFLIKTŲ SPRENDIMAS UGDYMO REALYBĖJE	28
2.1. Pedagogų konfliktų sprendimo metodai ir būdai.....	28
3 skyrius. PEDAGOGŲ NAUDOJAMŲ KONFLIKTŲ SPRENDIMO METODŲ IR BŪDŲ VERTINIMO MOKINIŲ POŽIŪRIU TYRIMO REZULTATAI	34
3.1. Tyrimo metodika	34
3.2. Respondentai	35
3.3. Tyrimo dalyvių demografiniai duomenys	35
3.4. Mokinių požiūris į konfliktų priežastis tarp pedagogų ir mokinių	36
3.5. Mokinių požiūris į pedagogų konfliktų sprendimo būdus ir metodus.....	41
3.6. Mokinių požiūris į socialinio pedagogo vaidmenį sprendžiant konfliktus.....	46
4 skyrius. SOCIOEDUKACINIS PROJEKTAS	50
Išvados	55
Rekomendacijos	57
Literatūra	58
Summary	63
Priedai	65

Magistrinio darbo santrauka

Darbe atlikta *teorinė* konflikto ir pedagogų konfliktų sprendimo būdų ir metodų panaudojimo *analizė*.

Anketinės *apklausos metodu* buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – atskleisti pedagogų konfliktų sprendimo metodų ir būdų vertinimą mokinių požiūriu.

Atlikta *statistinė* (faktorinė) ir *content duomenų analizė*.

Tyrimo dalyvavo Šiaulių miesto ir dviejų Kuršėnų miesto mokyklų moksleiviai. Tyrimo imtį sudaro 300 respondentų.

Empirinėje dalyje analizuojamas mokinių vertinimas apie konflikto priežastis, pedagogų konfliktų sprendimo būdus ir metodus bei socialinio pedagogo vaidmenį sprendžiant konfliktus.

Svarbiausios empirinio tyrimo *išvados*:

1. Konflikto sąvoka mokslinėje literatūroje apibūdinama įvairiai, tačiau autorių požiūrius vienija tai, kad konfliktas siejamas su skirtingų tikslų ir nuomonių susikirtimu. Žmonės išgyvena stiprias emocijas, kurios sukelia nemalonius potyrius.

Pagrindinės konflikto rūšys siejamos su objektyviomis ar subjektyviomis priežastimis. Pagal jas skiriami: į užduotis orientuotais konfliktais, socialiniais-emociniais konfliktais.

2. Mokykloje konfliktai dažnas reiškinys. Mokiniai ir pedagogai konfliktuoja dėl veiklos, poelgių ar santykių situacijų konfliktų. Literatūroje buvo minima, kad mokinių požiūriu, konfliktai kyla, nes pedagogai netinkamai vertina mokinių individualumą, neobjektyviai vertina žinias, elgiasi netaktiškai, o pedagogai teigia, kad mokiniai negerbia pedagogo darbo, nuolat pažeidžia elgesio ir drausmės taisykles, tingi mokytis.
3. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad nemaža dalis mokinių pripažįsta, kad konfliktai kyla dėl jų pačių kaltės. Duomenų analizė atskleidė, kad mokinių konfliktai kyla dėl drausmės ir elgesio pažeidimų bei neigiamų asmeninių mokinių savybių (antipatiškumo, ignoravimo, plepumo, charakterio savybių bei netolerantiškumo).

Taip pat mokiniai pripažino, kad konfliktai kyla ir dėl pačių pedagogų kaltės, dėl netinkamai naudojamų profesinių ir bendrųjų pedagogo kompetencijų, o taip pat ir dėl neigiamų asmeninių pedagogo savybių (nusistatymo prieš mokinį, emocijų nevaldymo, reiklumo, griežtumo ir kt.).

4. Duomenų analizės metu išryškėjo 7 pagrindinės konfliktų sprendimo strategijos: *bendradarbiavimas, prisitaikymas, kompromisas, rungtyniavimas, pritraukimas, kreipimasis pagalbos* bei *spaudimas*.

Tyrimo rezultatai parodė, kad pedagogai spęsdami konfliktus pirmiausiai komunikuoja su konfliktuojančių mokinių tėvais, taip pat kreipiasi pagalbos į direktorių bei klasės auklėtoją. Ir tada ieško konfliktų sprendimo būdų.

Konfliktus stengiasi spręsti taikiai ne tik pedagogas, tačiau ir mokiniai. Kaip atskleidė tyrimo rezultatai, tiek pedagogai, tiek mokiniai konflikto metu vienas kito atsiprašo. Taip pat, mokinių nuomonė atskleidė, kad pedagogai konflikto metu bando taisyti savo netinkamą elgesį ir svarbiausiai, naudojami bendradarbiavimo strategiją (kalbėjimosi būdu). Tačiau rezultatai taip pat atskleidė, kad pedagogai naudoja ir spaudimo strategiją konfliktams spręsti: pastabos, perspėjimai ir kt.

5. Mokinių apklausos rezultatai atskleidžia, kad socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje, sprendžiant konfliktus, yra reikšmingas. Atlikus duomenų analizę, buvo identifikuotos 4 pagrindinės socialinio pedagogo veiklos funkcijos, kuriomis jis naudojami sprendžiant konfliktus tarp mokinių ir pedagogų: *įvertinimo, konsultacinė, vadybinė* bei *koordinacinė funkcijos*.

Daugiausiai mokinių nuomonių išsiskyrė ties įvertinimo ir vadybinės funkcijų, t.y., socialiniai pedagogai pirma įvertina pačią problemą pokalbiu su konflikto dalyviais, išklauso bendrą nuomonę, o tada imasi atitinkamų veiksmų ir priemonių bei ieško būdų problemai spręsti.

Esminiai žodžiai: pedagogas, konfliktai, priežastys, sprendimo metodas ir būdas, mokiniai.

Ivadas

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas. Žodis *konfliktas* kilęs iš lotynų kalbos žodžio *conflictus*, kuris reiškia susidūrimą (Čiuladienė, 2013) ir, autoriaus Lakio (1996) nuomone, šis susidūrimas yra interpretuojamas kaip bendra problema, kuri jungia į ją įsitraukusius žmones ar grupes, turinčias savo poreikius. Būtent konfliktai, Jackevič (2010) nuomone, švietimo sistemos bendruomenėje pastaruoju metu tampa vienas iš aktualiausių ir realiai egzistuojančių reiškinių, nes pedagogai, mokiniai ir visa likusi mokyklos bendruomenė vis sunkiau randa bendrus sprendimo variantus ir atitinkamus metodus bei būdus. Todėl tinkamas konfliktų sprendimas yra aktuali ir svarbi socialinė problema mokykloje, nes nuo konfliktų kenčia ne tik pati mokyklos sistema, bet tai paliečia ir tarpusavio santykius.

Mokykloje, kaip ir kiekvienoje kitoje institucijoje, konfliktai turi ir griaujamąją, ir kuriamąją jėgą. Ir kaip mokyklos bendruomenė sugeba (pasi-)naudoti susidūrimo galimybėmis, priklauso nuo požiūrio į konflikto sampratą, patį konfliktą, kaip reiškinį, kompetencijas ir pan. (Targamadzė, 2006). Autoriai Malinauskas ir Miškinis (2000) teigia, kad dėl to, tai verčia daugiau dėmesio skirti būsimų pedagogų rengimui, o ypač konfliktų sprendimo būdams ir metodams, nes pedagogui labai svarbu išmokti pasirinkti konflikto sprendimo būdus ir metodus, o tai lemia jo veikimo technologiją, rezultatus ir pasekmes. Pedagogas privalo būti ne tik geras savo dalyko žinovas, specialistas, bet ir sociali asmenybė, nes, atvirkščiai, jei mokytojas elgiasi neteisingai, netaktiškai, įžeidžia mokinio asmenybę, kyla konfliktai, kurie daro žalą mokinio auklėjimui. Tačiau, autoriai Malinauskas ir Miškinis (2000) teigia, kad Lietuvoje vis dar stinga tyrimų, rodančių, kaip, ypač būsimiems pedagogams, sekasi įgyti gebėjimus spręsti konfliktus.

Ne tik pedagogams, bet ir socialiniams pedagogams tenka svarbus uždavinys – konfliktų sprendimas, kurių pagalba mokyklose konfliktinių situacijų metu yra labai reikšminga (Jacikevičienė, Rupšienė, Liseckienė, 2006), tačiau socialinių pedagogų intervencija į iškilusius konfliktus tarp mokytojų ir mokinių tyrimų randama taip pat mažai.

Kadangi konfliktai mokykloje tarp mokinių ir mokytojų yra vis dažnėjantis reiškinys, todėl ir mokykliniais konfliktais domėjosi nemažai autorių. Autorės Rupšienė ir Rankelienė (2006), išskiria tokias mokyklinių konfliktų tyrimų kryptis: mokytojų išgyvenimai konfliktų metu (Rique, Lins-Dyer, 2003), mokinių ir mokytojų konfliktų priežastys (Navaitis, 1997, Dvarionis, 1999, Miškinis, 2000), konfliktų valdymas (Targamadzė, 1997, Šaparnis, 2002).

Lietuvos švietimo sistemoje konfliktų kilimo priežastys ir sprendimo būdai taip pat tyrinėti nemažai (Jackevič, Gaižutis, 2013). Konflikto sąvoką, jo tipus bei pedagoginių konfliktų vaidmenį ugdymo procese daugiausiai nagrinėjo tokie mokslininkai kaip Čiuladienė, 2007; Lakis, 2008; Levinas, 2002; Tijūnėlienė, 2001; Almonaitienės, Antinienė, 2001; Survutaitė, 2007; Lekavičienė, 2001; Tijūnėlienės, 2001; Ignatavičiaus, 1996 ir daugelis kitų autorių.

Konfliktinių situacijų atsiradimo priežastis, konfliktų dinamiką, formas, būdus ir jų sprendimo metodus švietimo sistemoje analizavo Jovaiša, 1995; Lakis, 1996; Barkauskaitė, 2000, 2001; Palujanskienė, Uzdila, 2004; Targamadžė, 2007 ir kt. Užsienio mokslininkai, tokie kaip Gage, Berliner, 1994; Banykina, 2008; Mirzojanc, Peisert, 2004; Glioker, 2003 taip pat tyrinėjo konflikto reikšmę, jo tipus ugdymo procese.

Atlikus mokslinės literatūros šaltinių analizę, pastebėta, kad stokojama tyrimų, kaip mokiniai vertina pedagogų naudojamus metodus ir būdus konfliktams spręsti.

Tyrimo objektas – konfliktų sprendimo metodų ir būdų vertinimas mokinių požiūriu.

Tyrimo tikslas – atskleisti konfliktų sprendimo metodų ir būdų vertinimą mokinių požiūriu.

Uždaviniai:

1. Atlikus mokslinės literatūros šaltinių analizę pateikti konflikto sampratą bei rūšis.
2. Taikant teorinę analizę, atskleisti konfliktuojančių mokinių ir pedagogų elgesio priežastis mokykloje.
3. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais, identifikuoti pagrindines konfliktų priežastis tarp mokinių ir pedagogų, atsižvelgiant į mokinių požiūrį.
4. Atlikus empirinio tyrimo duomenų analizę, atskleisti pagrindinius ir pirminius pedagogų konfliktų sprendimo metodus ir būdus bei išryškinti mokinių konflikto sprendimo būdus.
5. Išanalizavus mokinių apklausos duomenis, apibrėžti socialinio pedagogo vaidmenį mokykloje sprendžiant konfliktus tarp mokinių ir pedagogų.

Tyrimo dalyviai. Tyrimo dalyviai – Šiaulių miesto Juventos progimnazijos bei Kuršėnų miesto Lauryno Ivinskio gimnazijos ir Kuršėnų miesto Daugėlių pagrindinės mokyklos 5-12 klasių mokiniai. Anketinėje apklausoje dalyvavo 300 mokinių. Tyrimo dalyviai pasirinkti remiantis patogiosios atrankos metodu. Tyrimas atliktas 2015 metų balandžio mėnesį.

Tyrimo metodologija ir metodai:

1. *teoriniai*: pedagoginės, psichologinės literatūros bei mokslinių šaltinių apžvalga.
2. *empiriniai*: kiekybinis tyrimas (anketinė apklausa, taikant atviro ir uždaro tipo klausimyną); kokybinis tyrimas (duomenų apdorojimas turinio analizės būdu). Duomenys apdoroti:

- su programine įranga SPSS (Statistic Package for Social Sciences) 17.0 programų paketu, taikant faktorinės analizės metodą.
- paveikslėliai bei lentelės sudarytos naudojantis *Microsoft Excel 2010* bei *Microsoft Word 2010* kompiuterine programa.

Pagrindinės sąvokos

Metodas (gr. *methods* – „kelias į ką nors“) – tikslo pasiekimo būdas, jis tampa sąlyga ir priemone naujoms žinioms gauti. Metodas – pagrindinis mokslo uždavinių sprendimų instrumentas – objektyvių tikrovės (realybės) dėsnių atradimas (Leliūgienė, 2003).

Konfliktas (lot. *conflictus* – susidūrimas) – priešingų požiūrių, interesų, elgesio motyvų, siekių susidūrimas (Kasiulis, Barvydienė, 2001).

Socialinis pedagogas – tai specialistas, dirbantis ugdymo, globos ar kitoje ugdymo funkcijas atliekančioje įstaigoje, padedantis ugdytiniams geriau adaptuotis ir integruotis visuomenėje, konkrečioje bendruomenėje, pagal galimybes tapti savarankiškiems ir išsilavinusiems. Siekdamas šių tikslų socialinis pedagogas dirba kartu su mokytojais, kitais specialistais bei jų komanda, tėvais (globėjais). (270 psl., Jovaiša, 2007).

Pedagogas – (gr. *paidagogos* – vaiko vedžiotojas, auklėtojas) – asmuo, įgijęs valstybės nustatytą išsilavinimą ir pedagogo kvalifikaciją. Pedagogais vadinami visų specialybių ir rangų mokytojai (Jovaiša, 2007).

Magistro darbo struktūra. Ši magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 4 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas (66), santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 6 lentelės, 8 paveikslai (diagramos). Prieduose pateikiama anketa, operacionalizacija, leidimai, anketos atvirų klausimų atsakymai bei suvestos ir darbe nepanaudotos diagramos. Darbo apimtis – 65 lapai.

I skyrius. KONFLIKTO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Konflikto samprata ir jo rūšys

Dauguma specialistų, kurie tiria konfliktus, teigia, kad konfliktai gyvenimo situacijose yra natūralus reiškinys, kuris turi konstruktyvų ir destruktivų potencialą, o pačių mokslininkų požiūriai į konflikto poveikį skiriasi, nes vieni labiau akcentuoja pirmiausiai konstruktyvų, o kiti – destruktivų poveikį (Račelytė, 2006).

Taigi, mokslinėje literatūroje šis poveikis analizuojamas labai įvairiai todėl ir konflikto samprata savitai interpretuojama (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Vardas, Pavardė	Teiginys
A. Jacikevičius (1995)	Konflikto sąvoka apibrėžia kaip daugiau ar mažiau išreikštą kovą tarp dviejų ar daugiau šalių, kurios turi prieštaringas nuostatas, veikimo tikslus ar priešinasi agresijai į jos vertybes.
J. Edelman, M. Crain (1997)	Konfliktą apibūdina, kaip situaciją, kai du žmonės nesutaria dėl veiksmų, kurių vienas iš jų imasi, arba kai jis nenori, kad tų veiksmų būtų imtasi.
D. Račelytė (2006)	Konfliktas suprantamas, kaip reiškinys, atviras konfliktas, kai susikerta konflikto šalių veiksmai, arba kaip būseną, subjektyvus konfliktas, atskleidžiantis subjektyvų interesų išskyrimą, tam tikrą erzinančią dirgiklį.
R. Lekavičienė (2007)	Konfliktas - tai priešingų tikslų, interesų, pozicijų, nuomonių ar požiūrių susidūrimas, rimti nesutarimai, kurių metu žmogų užvaldo nemalonūs jausmai arba išgyvenimai.
J. Lakis (2008); Fisher (2000) ¹	Konfliktas tai susidūrimas, kova, kuri kyla iš interesų, vertybių, poreikių prieštaravimo arba nesuderinamumo.
D. Gailienė, L. Bulotatė, N. Sturlienė (2008)	Konfliktas priešingų, nesuderinamų tendencijų susidūrimas, keliantis stiprių, nemalonių išgyvenimų.

Konfliktais labiausiai domisi trys mokslo kryptys: sociologija, politologija ir psichologija, tačiau daugiausiai tyrimų pasiekimų yra atliekami psichologijos ir sociologijos srityje.

Mokslininkų teiginiuose galima išskirti du svarbius konflikto tyrinėjimo laikotarpius psichologiniu požiūriu. Pirmame periode (nuo XX a. pr. iki 6-ojo deš.) konfliktas buvo išskirtas kaip plačių koncepcijų sudėtinė dalis, bet ne kaip atskiras objektas. Psichologus labiau domino konflikto padariniai, priežastys, o antruoju periodu (nuo 6-ojo deš. pab. iki šių dienų) susidomėta jau pačiu

¹ Fisher, R. (2000). *Sources of conflict and methods of conflict resolution*. http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/sources_of_conflict_and_methods_of_resolution.pdf (žiūrėta 2015-05-02).

konfliktu ir pradėta kurti terminologija, kurioje ėmė ryškėti skirtingos konflikto sampratos. Autoriai Ancupov ir Šipilov (cit. Lekavičienė, Vasiliauskaitė, Antinienė, Almonaitienė, 2010) išskiria keletą svarbių psichologų, kurie aiškiai apibrėžia konflikto priežastis (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Konfliktų tyrinėjimo kryptys

Pirmojo laikotarpio kryptys		
Zigmundas Froidas	Psichoanalitinė kryptis	Šios krypties autorius teigė, kad konfliktas, tai nuolatinis žmogaus dvasinio gyvenimo elementas ir tarpasmeninių konfliktų priežasčių jis patarė ieškoti pasąmonėje. Froidas išskiria taip pat tris asmenybės struktūrinės dalis: Id, Ego ir Superego, kurios yra nesuderinamos, dėl to vyksta kova dėl instinkto – vieną kartą pabandęs ir pradėjęs veikti, bando nulemti asmens veiksmus ir taip pasiekti tikslą.
Alfredas Adleris		Froido pasekėjas A. Adleris teigė, kad konfliktai kyla asmenybei bandant išsivaduoti iš nevisavertiškumo jausmo ir tuo pačiu siekiant dominuoti grupėje (vieniems prieš kitus). Taip pat autorius pabrėžia neurotinio gyvenimo stiliaus įtaką ir jų genezę, dėl to žmonės būna agresyvūs ir neagresyvūs.
Karen Horni		„Konfliktų šaltiniu laikė nepakankamą artimųjų, visų pirma – tėvų, geranoriškumą individo atžvilgiu ² “. Anot autorės, konfliktas apima tokių nuostatų, kaip 1) žmogaus link (lemiamą bejėgiškumo suvokimo), 2) nuo žmogaus (lemiamą jiems juntamo priešiško) ir 3) prieš žmogų (izoliacijos noras) – susidūrimą.
Erikas Fromas		Autorius išskyrė tokias tarpasmeninių konfliktų priežastis, kaip negalėjimas realizuoti savo asmeninių tikslų ir poreikių, dėl to kyla konfliktai.
Konradas Lorencas	Etologinė kryptis	Šios krypties teorijoje atkreipimas dėmesys į agresyvumą, t.y. autorius iškelė hipotezę, kurioje teigiama, kad pagrindinė socialinių konfliktų priežastis, tai individo ir minios agresyvumas, kuri yra dažna asmens organizmo būseną.
	Grupinė dinamikos kryptis	Pagrindinė šios krypties konfliktų priežastis - individo ir pačios aplinkos pusiausvyros pažeidžiamumas, dėl to kyla įtampa. Autorius taip pat teigia, kad netinkamas grupės lyderio veiklos stilius, taip pat gali tapti konflikto šaltiniu, todėl būtinas konfliktų sprendimas reorganizuojant asmenybės motyvacijos ir individų tarpusavio sąveikos struktūrą.

² Lekavičienė, R. (2010). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*, p. 341-343.

Džonas Dolardas ir Nylas Mileris	Frustracijos- agresijos kryptis	Iškėlė naują hipotezę, kad konfliktai kyla dėl frustracijos, kurios metu iškyla nerimas, slegianti įtampa ir pan. Frustracija atsiranda, kai yra kliūtys, trukdančios siekti tikslo.
	Elgesio kryptis	Konflikto priežastys atsiranda ne tik socialinėje aplinkoje, kuri keičia įgimtas individo savybes, bet ir biologinėje elgesio prigimtyje.
	Sociometrijos kryptis	Konfliktai kyla dėl žmonių tarpusavio simpatijų ir antipatijų ir šių konfliktų atsiradimą galima išspręsti erdvėje „perstatant“ žmones pagal jų tarpusavio emocinį suderinamumą.
	Interakcionistinė kryptis	Šioje kryptyje priežastys išskiriamos socialinėje tarpusavio sąveikoje, kai kylant žmogaus nepasitenkinimui aplinka, kyla diskomforto ir disharmonijos pojūtis. Dėl to reikia imtis priemonių, jei nori šį pojūtį panaikinti. Prisitaikymo metu ir kyla konfliktai.
Antrojo laikotarpio kryptys		
	Teorinė-žaidimų kryptis	Nesuderinami tarpusavio sąveikos dalyvių tikslai – pagrindinė išskiriama konfliktų priežastis. Taip pat dėmesys skiriamas ir konfliktų dalyvių motyvams. Šie konfliktai yra sprendžiami arba konstruktyviai, arba destruktiviai.
	Organizacijos sistemos teorija	Teorija svarbu atkreipti dėmesį į realių situacijų konflikto metu stilius. Teorijoje išskiriamos 5 elgesio strategijos, kurios pasireiškia konfliktuojant: konkurencija, prisitaikymas, vengimas, kompromisas, bendradarbiavimas.
	Derybų proceso teorija ir praktika	Pagrindinis šios teorijos dėmesys skiriamas deryboms, t.y. tyrinėtojai sprendžia, kas lemia konfliktuojančių pusių pasiryžimą pradėti derybas ir kaip turėtų vykti pats derybų procesas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LEKAVIČIENĖ, R. (2010). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*, p. 341-343., ALMONAITIENĖ, J. (2006). *Bendravimo psichologija*, p. 160-183, ČIULADIENĖ, G. (2013). *Paauglių konfliktai ir jų sprendimas ugdymo realybėje*, p. 12-18.

Taigi, šios psichologijos krypties ir jos autorių apibrėžti konflikto suvokimo aspektai apibūdinami skirtingai, tačiau pagrindiniai aspektai tik gilina ir išplečia pačio konflikto sampratą. Tiek vienoje, tiek kitoje teorijoje išlieka dėmesys konfliktuojančių pusių motyvams, tikslams.

XIX-XX a. susiformavo trys pagrindinės konflikto sociologijos šakos, kurios padeda įsiskverbti į socialinius santykius, kurie yra susiję su grupių interesų raiška bei padariniais, - konfliktais, socialiniais skirtumais, hierarchiniais santykiais ir pan. (Valantiejus, 2007):

- Karlo Marxo *istorinis materializmas*. Autorius teigia, kad socialiniai konfliktai yra ne atsitiktiniai, o būtini įvykiai, kurie leidžia paaiškinti ir numatyti socialinių pokyčių kryptį.
- Georgo Simmelio ir Lewiso Coserio *funktionalistinė konflikto koncepcija*. Tai pirmasis autorius, pavartojęs socialinių konfliktų terminą. Autorius socialinius konfliktus laikė svarbiu visuomeninio gyvenimo reiškiniu, kurie lemia socialinius pokyčius: nuo neigiamų santykių, įtampos prie visuomenės narių bei jų grupių susitaikymo (Jasinavičiūtė, 2008).
- Ralfo Dahrendorfo *valdžios teorija*. Šios teorijos autorius laikomas vienas žymiausių šiuolaikinių socialinių konfliktų tyrinėtoju. Pagrindinis dėmesys šioje teorijoje skiriamas atskirčiai tarp turinčių valdžią ir atskirtį nuo valdžios (Jasinavičiūtė, 2008).

3 lentelė

Funktionalus ir konfliktinio modelio lyginimas

Funktionalus modelis	Konfliktinis modelis
Požiūris į visuomenę	
<p>Visuomenė – tai tarpusavyje susietų dalių kompleksinė sistema, kurioje svarbiausias dalykas – harmoninga jos narių sąveika.</p> <p>Visuomenės sistemos yra stabilios, nes egzistuoja vidiniai kontrolės mechanizmai.</p> <p>Išskylančios disfunkcijos išsprendžia arba įsišaknija</p>	<p>Visuomenės struktūra grindžiama vienu grupių viešpatavimu kitoms grupėms. Grupių interesai yra skirtingi ar net labai dažnai priešiški.</p> <p>Svarbiausi visuomenės bruožai: valdymas, konfliktas, pavaldumas.</p> <p>Tarpusavio sąveika – potencialus konflikto elementų įsikūnijimas.</p>
Požiūris į pokyčius visuomenėje	
<p>Pokyčiai, vykstantys visuomenėje, yra laipsniški, ne revoliucinio pobūdžio.</p>	<p>Vienas pagrindinių veiksmų, skatinančių pokyčius, yra konfliktas, nes jis atveria kelią naujovėms.</p> <p>Pokyčiai yra būtini tam, kad visuomenė išliktų:</p> <p>KONFLIKTAI → POKYČIAI → ADAPTACIJA → IŠLIKIMAS</p>

Šaltinis: sudaryta pagal ČIULADIENĖ, G. (2013). *Pauglių konfliktai ir jų sprendimas ugdymo realybėje*, p. 20.

Konflikto samprata sociologijoje suprantama ir formuluojama kaip visuomeninėje sferoje egzistuojantis priešingų interesų, siekių susidūrimas, kuris kartais perauga į atvirą kivirčą ir

priklausomai nuo sferos, kurioje konfliktas egzistuoja, įgauna įvairias formas, t.y. karas, skyrybos, teisės ginčas ir pan., ir kurie reguliuojami socialinių normų pagalba (Jasinavičiūtė, 2008).

Konflikto sąvoka sociologijoje suvokiama kaip neišvengiamas reiškinys, tačiau remiantis nenkonfliktine (funkcionalia) teorija, konfliktas apibūdinamas kaip destruktivus, disfunkcinis, patologinis visuomenės gyvenimo reiškinys. Todėl ši konfrontacija grindžiama šių teorijų (žr. 3 lentelę) atstovų skirtingų požiūriu į pačią visuomenę ir į joje vykstančius pokyčius (Čiuladienė, 2013).

Mokslinėje literatūroje paplitusios tokios socialinių konfliktų priežastys (Jasinavičiūtė, 2008):

1. *objektyvios* – dėmesys skiriamas į egzistuojančius materialaus pasaulio reiškinis, t.y. tikslų skirtingumas, materialinių išteklių ribotumas, suvokimo skirtumai, socialinės veiklos priklausomumas, informacijos trūkumas, elgesio, gyvenimo lygio skirtumai, valdžios sprendimai, gamtos veiksniai, politinės pažiūros ir pan.

2. *subjektyvios priežastys* – susijusios su asmenybės psichologija, kurios yra nulemtos charakterio ypatumų bei aplinkos, kitaip, tai asmeninis, subjektyvus žmogaus situacijos įvertinimas, kuris yra įtakojamas jo patirties, tikslų, psichologinių problemų ir kt.

Socialiniai konfliktai sprendžiami pagal penkias konfliktų sprendimo strategijas: bendradarbiavimas, konkuravimas, vengimas, kompromisas ir prisitaikymas.

Tiek psichologijos, tiek sociologijos krypties teorijose galima išskirti keletą svarbių ir panašių, tiek vienai, tiek kitai interpretacijų: teorijose vyrauja susidūrimo suvokimas, neigiamų jausmų išgyvenimas ir elgesio raiška.

Bet koku atveju konfliktai audrina stiprias emocijas ir kelia nemalonių potyrių, kurie sukelia pyktį, nerimą, neviltį ir kitus nemalonus jausmus. Pasak Stoškaus (2006), dažniausiai daugeliui konfliktas asocijuojasi su neigiamomis asociacijomis, tačiau retai kas mąsto apie konfliktą teigiamai, kad tai gali būti susitarimas, pokalbis ar kt. Targamadžė (2006) aiškiai išskiria naudingus, teigiamus ir kenksmingus bei neigiamus konfliktus. Teigiami konfliktai pasireiškia tuo, kad:

- galima geriau pažinti, daugiau sužinoti apie kito žmogaus poreikius;
- grupė gali lengviau susivienyti, padidinti savo sutelktumą bei ugdyti „mes“ jausmą;
- taip pat, galima viską išsiaiškinti ir taip pagerinti tarpasmeninius santykius;
- taip pat vyrauja asmeninis tobulėjimas, kurių pagalba gerėja tarpasmeniniai santykiai;

Išskiriamos tokios pozityvaus konflikto funkcijos:

- konfliktų dėka yra sustiprinama bendruomenė, ją užgrūdina;

- konfliktai padeda bendruomenei prisitaikyti prie aplinkos;
- konfliktai padeda sistemai įgyti aiškia struktūrą;

Iordanides (2014) taip pat teigia, kad teigiami konfliktai padeda ieškoti optimalių sprendimų. Taigi šie konfliktai tarsi palaiko ir padeda išsaugoti bendruomenės pusiausvyrą, padeda ieškoti naujų funkcionavimo būdų. Tačiau neigiami konfliktai sukelia, priešingai, nemalonių situacijų, nes:

- visos problemos lieka neišspręstos;
- bendruomenė net išsiskaido, santykiai pasidaro priešiški;
- mažėja darbo produktyvumas;
- grupėje padidėja įtampa;
- padidina stresą darbo aplinkoje;
- bei sumažina darbo produktyvumą.

Tačiau Račelytė (2009) teigia, kad kylant konfliktui, būtų teigiamų konfliktų pusių panaudojimas neigiamų konfliktų pusių poveikio sumažinimui.

Galima išskirti dvi konfliktų rūšis³:

1. Į užduotis orientuoti konfliktai. Jie kyla tada, kai išsiskiria nuomonės dėl tikslų, dėl siekiamo rezultato, dėl procedūrų, resursų valdymo; kai skirtingai interpretuojami turimi duomenys ir pan. Tokie konfliktai yra pokyčių variklis.

2. Socialiniai–emociniai konfliktai. Jų šaltinis – žmonių tarpusavio santykiai. Socialiniai–emociniai konfliktai kyla, kai susiduria skirtingas pasaulio matymas, individualios pažiūros, asmeniniai poreikiai ar interesai. Neretai jie kyla dėl įtakos, statuso.

Sakalas (2003) skiria keturis pagrindinius konfliktų tipus:

- 1) asmeninis (vidinis) – gali pasireikšti įvairiomis formomis. Viena labiausiai paplitusių formų – vaidmeninis konfliktas;
- 2) tarpasmeniniai konfliktai – labiausiai paplitę konfliktai;
- 3) asmens ir grupės konfliktai kyla grupei nustatant bendrus reikalavimus;
- 4) tarpgrupiniai konfliktai kyla tarp formalių ir neformalių grupių, turinčių specifinių tikslų.

³ Trakumaitė, M. Konfliktinių situacijų valdymas. http://www.museums.lt/ateitis/images/Kurkime_ateities_muz_leidinys/leidinys_28_31.pdf (žiūrėta 2015-03-04).

Pagrindiniai konfliktų tipai (Lekavičienė, Vasiliauskaitė, Antinienė, Almonaitienė 2010; Leliūgienė, 2002)):

1. Vidiniai asmenybės konfliktų tipai:

- *motyvaciniai* - autorė Lekavičienė (2007) išskiria tris motyvacinius konfliktus: 1) kai asmuo turi pasirinkti vieną iš dviejų vienodai patrauklių alternatyvų; 2) kai asmuo turi pasirinkti vieną iš dviejų vienodai nepatrauklių alternatyvų; 3) kai tas pats tikslas, objektas turi ir patrauklių, ir nepatrauklių pusių – ką daryti?;

- *moralės* - tai konfliktai tarp noro ir pareigos, tarp „noriu“ ir „reikia“;

- *kognityviniai* - jų priežastis - kognicijų (žinių, įsivaizdavimų) prieštarumas. Pvz., „žinau, kad rūkyti kenksminga“ ir „žinau, kad aš rūkau“. Ką daryti, kad nejausčiau disonanso? Protingiausia - mesti rūkyti (bet tam reikia valios!);

- *nerrealizuoto noro arba menkavertiškumo kompleksų* - tai konfliktai tarp norų ir tikrovės, kuri blokuoja jų patenkinimą (pvz., noriu būti toks garsus, kaip Sabonis);

- *vaidmenų* - šie konfliktai kyla, kai individas nesugeba suderinti kelių atliekamų socialinių vaidmenų, arba juos atlieka nekokybiškai ir dėl to išgyvena (pvz., dirbantis studentas);

- *adaptaciniai* - jie pasireiškia, kai nesutampa aplinkos reikalavimai ir žmogaus profesinės, fizinės ar psichologinės galimybės (pvz., dispečerio darbas reikalauja nuolatinės dėmesio koncentracijos, gero dėmesio paskirstymo ir perkėlimo. O tai būdinga ne kiekvienam);

- *neadekvačios savivertės konfliktai* - savivertės adekvatumas priklauso nuo to, kiek individas yra savikritiškas, kaip jis vertina savo sėkmes ir nesėkmes. Pretenzijų ir savo galimybių vertinimo išsiskyrimas sukelia nerimastingumą, emocinius „sprogimus“ (pvz., aukštos pretenzijos ir nuolatinės nesėkmės, stengiantis jas realizuoti).

Vidiniai konfliktai gali turėti ir teigiamų, ir neigiamų padarinių, jie gali būti konstruktyvūs, kurie padeda tobulėti, formuoja adekvačią savivertę ir pan. ir destruktivūs, kurie gali peraugti į gyvenimo krizes. Ilgai trunkantys vidiniai konfliktai menkina veiklos efektyvumą, gali net stabdyti asmenybės raidą, o taip pat žlugdo ir tarpasmeninius santykius, kai bendraujant asmenys tampa agresyvesni, nerimastingesni bei dirglesni.

2. Socialiniai konfliktai:

- tarpasmeniniai;
- tarpgrupiniai;
- tarptautiniai.

Jacikevičius (1995) išskiria 5 konflikto tipus:

- asmeniniai konfliktai;
- asmenybės ir grupės konfliktai;
- tarpasmeniniai konfliktai;
- tarpgrupiniai konfliktai;
- socialiniai konfliktai.

Apibendrinant galima teigti, kad toks konfliktų skirstymas į tam tikrus tipus, grupes ar kt. leidžia konfliktų analizę palyginti su kitais to pačio tipo konfliktais. Tačiau Lakis (2008) teigia, kad didžiausias toks klasifikavimo sunkumas yra tas, kad konfliktų yra tiek ir tokių, kokių yra ir gyvenimiškų situacijų.

1.2. Tarpasmeniniai ir grupės konfliktai

Tarpasmeniniai konfliktai dažniausiai kyla dėl nesugebėjimo pažvelgti lanksčiai ir be išankstinių nusistatymų į susidariusią situaciją. Konfliktuoti dažniausiai yra linkę žmonės, kurie yra užsispyrę, inertiški, nepakenčiantys prieštaraujančio elgesio. Konfliktiškais žmonėmis yra laikomi ir tie, kurie bet kokia kaina siekia aplinkinių pripažinimo, nori užimti geriausią vietą visuomenėje. Svarbu ir tai, kad tarpasmeniniai konfliktai gali būti skirstomi pagal poreikius, gyvenimo sferą, pozityvių ir negatyvių konflikto elementų santykį, trukmę, pavaldumą, emocinę įtampą, intensyvumą, nukreiptumą, konflikto sukėlėją, konflikto kontrolę (Lekavičienė, Vasiliauskaitė, Antinienė, Almonaitienė, 2010).

Kiekvienas konfliktas kaip ir tarpasmeninis turi savo struktūrą bei objektyvų turinį. Objektyvų turinį sudaro konflikto dalyviai, konflikto objektas ir aplinka. Konflikto dalyviai yra skiriami į tris grupes. Pirmiausia yra apibūdinami pagrindiniai konflikto dalyviai, kurie dar neretai yra vadinami konkurentais ir priešininkais. Taip pat dažnai konflikte yra ir toks dalyvis, kuris pradeda konfliktą, ir vadinamas iniciatoriumi. Konfliktuojant yra labai svarbus konfliktuojančių asmenų statusas, „kurį nusako savo tikslų realizavimo galimybių lygis, individo „jėga“, išreiškiama jo fizinėmis, materialinėmis, socialinėmis, intelektualinėmis galimybėmis, žiniomis, įgūdžiais, jo socialine patirtimi, socialiniais ryšiais“ (Lekavičienė, 2002).

Konfliktą skatina vieno žmogaus ar grupės įsitikinimas, kad kiti nors ir nepasižymi didesniais nuopelnais, bet naudojami didesnėmis privilegijomis. Tačiau kai kurie lūkesčiai gali neatitikti tikrovės ir jų įgyvendinti neįmanoma. Konfliktui kilti išskiriama ir tokia sąlyga – statusų neapibrėžtumas. Žmogui gali atrodyti, kad daug svarbesnis kriterijus yra tas, kuriuo jis pranašesnis.

Taip pat visuotinio susitarimo dėl socialinių normų susilpnėjimas yra dar viena sąlyga, didinanti konflikto tikimybę. Daug kur gyvenime žmonių elgesį reguliuoja tam tikros taisyklės bei normos. Šios normos nurodo, ką gali daryti kiekvienas nesutariantis individas, todėl pagal jas galima spręsti, kurie lūkesčiai yra teisėti. Taip pat dar viena sąlyga – mąstymas pagal principą „Viskas arba nieko“. Kai kiekvienas asmuo mano, kad kito laimėjimas yra jo pralaimėjimas, jis stengiasi išvengti pralaimėjimo, todėl gali siekti kuo labiau pakenkti kitam asmeniui (Račelytė, 2009).

Tarpasmeniniai konfliktai yra dažniausiai kylantys. Konfliktinių situacijų pagrindu tampa skirtingi charakteriai, interesai, požiūriai, tikslai, konkurencija ir pan. (Wasilewska, 2008; Uline, Tschannen-Moran, Perez, 2003).

1.3. Konfliktuojančių mokinių ir pedagogų elgesio priežastys mokykloje

Mokykla yra tokia institucija, kurią galima pavadinti įtampos centru dėl nuolatinių konfliktų (Abdul, 2009). Konfliktai mokykloje gali kilti, nes mokykliniai reikalavimai neatitinka mokinių gebėjimų arba dėl to, kad auklėjimas šeimoje neatitinka auklėjimo mokykloje. Taip konfliktai tarp mokinių ir pedagogų dažnai kyla dėl nesupratimo. Pedagogai nesupranta, kodėl mokinys nepasiruošė pamokoms, neatliko tam tikrų užduočių ar trukdo per pamokas. Tuo tarpu mokiniai nesupranta, kodėl pedagogai tokius reikalavimus kelia, dėl ko reikia drausmės bei atsakingumo (Jakulytė, 2013).

Psichologai nurodo tokias dažniausias konfliktų priežastis tarp paauglių ir pedagogų (Eimaniienė, 2009):

- *į autoritarizmą linkę pedagogai*, kuriuos „*nervina*“ nekultūringas mokinio elgesys, jam nėra priimtinas net kitoks nei siūlytas pedagogo pasirinktas sprendimo kelias. Už tai labai dažnai net mažinamas įvertinimas;
- *pedagogai pedantai*, nes už kiekvieną pabraukimą, „*užtepliojimą*“ mažinamas pažymys;
- *protestas prieš pedagogo nustatytą tvarką, nekompetentingas pedagogas*. Protestą prieš pedagogo nustatytą tvarką mokiniai išreiškia impulsyviai, t.y., jie grubiai replikuoja, garsiai keikiasi, pravardžiuoja pedagogą. Gali demonstratyviai suplėšyti gražintą kontrolinį darbą ir išmesti į šiukšlių dėžę. Nekompetentingi arba nemokantys suvaldyti klasės pedagogai patiria paauglių didžiausius išbandymus.

Lissman (1997) pateikia pagrindinę konfliktinių situacijų klasifikaciją, kurią ji vadina konfliktais (cit. Targamadžė, 2006):

- pirmoji konfliktinė situacija išskiriama kaip *veiklos situacijos* arba *konfliktai* – pagrindinis dėmesys yra skiriamas užduočių atlikimui, pažangumui, popamokinei veiklai. Šių konfliktų atsiradimas siejamas su naujos medžiagos suvokimo sunkumais. Taip pat siejamas su įvairiomis pedagogo pastabomis, pažymiais, kurie atlieka bausmės funkciją. Šie konfliktai kyla kaip moksleivių atsakymas vykdyti pedagogo nurodymus bei atsakymas atlikti tam tikras užduotis. Priežastys įvardijamos paprastai: nuovargis, mokomosios medžiagos įsisavinimo sunkumai, nepadaryti namų darbai bei, pedagogai užuot suteikę tam tikrą pagalbą mokiniui, sako įvairias pastabas. Dėl šių priežasčių atsiranda mokomosios veiklos iškraipymas, kai sumažėja bendras interesas mokyt(-is);

- *poelgių (elgesio) situacijos* arba *konfliktai* – šie konfliktai atsiranda kai mokiniai nepaiso įvairių elgesio taisyklių. Būna situacijų kai pedagogas dėl informacijos stokos neteisingai įvertina moksleivio poelgį, daro skubotas išvadas ir kt. Dėl šios informacijos stokos sunku įvertinti ar vienaip, ar kitaip koreguoti moksleivių elgesį, dėl to, kad klasėje pasitaiko numylėtinių, neutraliai vertinamų ar nemėgstamų mokinių. Todėl pedagogas sunkiai valdo situaciją.

- ir trečioji, ne mažiau svarbi situacija išskiriama, kaip *santykių situacijos* arba *konfliktai* – ši situacija atsiranda dėl paprastos priežasties – nesugebėjimo išspręsti konflikto. Dėl šios priežasties konfliktai ilgai tęsiasi, trukdo bendradarbiauti pačiam pedagogui ir mokiniui, sukelia mokinio neapykantą bei norą apsaugoti ir apsiginti nuo suaugusiųjų neteisybės bei nesupratimo. Pagrindinis dėmesys šioje situacijoje išskiriamas klasės pobūdžio suvokimui, nes klasėje yra neutralus ir sutinka su daugelio nuomone ir taip sudaro pedagogui opoziciją.

Autorė Lindinaitė (2006) pabrėžia, kad konfliktai tarp mokinių bei pedagogų kyla dėl mokytojų negebėjimo susivaldyti, kategoriškumo, nemokėjimo pripažinti savo klaidų, psichologijos žinių trūkumo bei mokinio asmenybės ignoravimo. Tačiau konfliktas gali kilti ir dėl mokinių kaltės: jie negerbia pedagogo darbo, replikuoja, trukdo vesti pamoką. Patys mokiniai pripažįsta, kad su pedagogais jie konfliktuoja dėl netakto su jais, namų darbų gausos, neobjektyvaus žinių vertinimo, nepakankamo mokinių individualumo vertinimo. Konfliktai kyla ir dėl mokyklos tvarkos taisyklių ir elgesio normų pažeidimų. Manoma, kad konfliktus sukelia ir tokie veiksniai kaip nuomonių laisvė, mokinių apranga, šukuosena, kosmetika ir t.t. Labiau dėl pastarųjų priežasčių konfliktuojama su vyresnio amžiaus pedagogais.

Tuo tarpu psichologė Juravičienė (2015), kaip svarbiausias konfliktų priežastis išskiria keturias: skirtingos vertybės, skirtingas to paties dalyko suvokimas, skirtingi interesai, skirtingi psichologiniai poreikiai. Mokinio ir pedagogo vertybės yra kitokios, jie skirtingi žmonės. Taip pat vaikams vienas dalykas gali patikti, o pedagogus erzinti ir atvirkščiai. Pedagogams atrodo, kad vaikai į mokyklą ateina mokytis, bet iš tiesų jie čia ateina gyventi, susirasti draugų, atrasti bei išreikšti save, išsiskirti, būti vertinamais bei sėkmingais.

Dereškevičiūtė (1996)⁴ teigia, kad konfliktai tarp mokinių ir pedagogų kyla dėl nuomonių nesutapimo dėl vertinimo, vertinimo kriterijų, per didelių, neaiškių, besikeičiančių pedagogų reikalavimų, nesutarimų dėl skirtingų vertybių, drausmės palaikymo, mokinių savarankiškumo, pedagogų kontrolės.

Autorius Valantiejus (2007) savo moksliniame straipsnyje „Analitinės Ralfo Dahrendorfo kategorijos“ teigia, kad sociologas Ralfas Darendorf, kaip pagrindinę konflikto priežastį jis įvardija faktą, kad vieni žmonės turi valdžią kitų atžvilgiu. Ši formulė gabi ir mokyklinėje bendruomenėje. Pedagogai orientuojasi ne į situacijos, bet į mokinių valdymą; jaučiasi esą padėties šeimininkai ir mokiniai turi jiems paklusti.

Pačių pedagogų požiūriu, konfliktai tarp jų ir mokinių kyla dėl mokinių drausmės nesilaikymo, dėl vaikų asocialumo, apsileidimo, tingumo mokytis, mokinių nesąžiningumo, dėl to, kad tėvai vaikų galimybes vertina kitaip nei pedagogai. Vaikai nori išsiskirti iš bendraamžių, o pedagogai nepajėgūs valdyti gausių klasių. Tačiau mokinių požiūriu konfliktai su pedagogais kyla dėl to, kad pedagogai nepakankamai vertina mokinių individualumą, netaktiškai elgiasi, užduoda labai daug namų darbų bei neobjektyviai vertina žinias (Lakis, Šlapkauskas, Ignatavičius, 1996).

Ir kiti svarbūs autoriai nagrinėjo konfliktų priežastis. Autoriai Miškinis ir Malinauskas (2000), įvardijo vaikų savybes kaip konfliktų priežastį, nurodydami, kad įvairiose konfliktinėse situacijose tarp mokinių kyla konfliktai dėl jų tokių savybių, kaip piktavališkumas, įžūlumas, užsisiklindimas, melavimas ir t.t. Pocevičienė (1999) ir Augienė (2002) įvardiją kitą svarbią konfliktų priežastį, tai vaikų egocentrizmas. Autorė Jacikevičienė (2002) daug metų tyrinėjo vaikų konfliktus ir nustatė, kad labiausiai konfliktuoja vaikai iš apleistų šeimų, nes susidaręs ydingas bendravimo stilius šeimoje trukdo formuoti teigiamus emocinius kontaktus su bendraamžiais.

⁴ *Konfliktai ir bendradarbiavimas* (1996). Tarptautinės konferencijos „Konfliktų reguliavimas nūdienos visuomenėje“ medžiaga. Cit. Ignatavičius, G. Gendvilienė „Konfliktų reguliavimo ir prevencijos kultūros ugdymas mokyklose“. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

Pasak Becherio (1978), yra išskiriamos asmens, įtakotos, institucijų sąlygotos ir socialinių santykių konfliktų priežastys. Asmens įtakotos priežastys: mokiniai ir pedagogai. Mokiniam gali trūkti socializacijos, gali turėti mokymosi sunkumų, ypatingų negalių. Pedagogams gali būti labili emocinė būseną, gali trūkti metodinio pasirengimo. Visa tai gali sukelti mažesnius ar didesnius konfliktus. Prie institucijų sąlygotų priežasčių priskiriama visuomenė (kai norima pasiekti konkrečių rezultatų, kolektyvizmas), švietimo politika (bendrojo lavinimo mokyklos veiklos trūkumai, dideli mokinių bei pedagogų darbo krūviai). Prie socialinių santykių – šeima ir draugai. Konfliktai gali kilti, kai jaučiama įtampa tarp kartų, kai nepritampama prie bendraklasių (Lissman, 1997).

Taip pat labai svarbu ir tai, kad konfliktai kyla ir dėl to, kai pedagogas primeta klasei savo norimą tarpusavio santykių tipą ir laukia iš mokinių dėmesio bei pagarbos, bet visiškai neįvertina pačių moksleivių norų, tikslų ir siekių.

Žymus Lietuvos konfliktologas Lakis (1996), tyręs su mokykla susijusius konfliktus, akcentuoja, kad „mokyklos konfliktiškumas slypi pačioje prigimtyje“, ir nurodo prieštaravimų ištakas (cit. Tagamadžė):

- *pedagogai ir moksleiviai* – skirtingų kartų atstovai, susiformavę skirtingomis sociokultūrinėmis sąlygomis, turintys skirtingą patyrimą, amžiaus biologines savybes;

- *pažinimo ir ugdymo procesas realizuojamas dviem skirtingomis vaidmenų poromis:*

1. vedantysis – vedamieji: pedagogas veda moksleivius į naujas tikrovės ir dvasinės būsenos sritis, jis suinteresuotas, kad vedamieji sektų jį sparčiau ir brandžiau. Moksleiviai siekdami naujų žinių galynėjasi su savo galimybių ribotumu, charakterio savybėmis. Lėtas, paviršutiniškas, kartais neatsakingas moksleivių požiūris sukelia pedagogo nepasitenkinimą bei nusivylimą. Vedamieji mokymosi ir pažinimo procese gali išvelgti pasikėsinimą į jų savaiminę raidą, ir tai sukelia jiems įtampą;

2. vadovas – vykdytojas: pedagogas naudoja nemažai pažinių ir atitinkamus išgyvenimus skatinančių priemonių, kontroliuoja moksleivių darbo rezultatus, juos vertina. Kita vertus, moksleiviai nori daugiau savarankiškumo, laisvės, nemėgsta nurodinėjimų, reglamento;

- *individualiai kolektyvinis mokymo proceso pobūdis*, kai klasėje daug moksleivių ir tik vienas pedagogas. Tokiai mokymo formai trūksta abipusiškumo ir konfidencialumo. Daugumoje situacijų moksleiviai neturi galimybių paklausti arba gauti atsakymus į jiems rūpimus klausimus bei tiesiogiai atsakyti į pedagogo veiksmus jų/jo atžvilgiu.

Apibendrinant galima teigti, kad konflikto priežasčių yra įvairių ir kiekviena priežastis sukelia nemalonius potyrius ir jausmus. Tačiau svarbiausia konfliktų priežastimi tarp pedagogų ir

mokinių vis dėlto yra nesupratimas vienas kito. Konfliktas gali kilti dėl menkesių smulkmenų, tai priklauso nuo pedagogo asmenybės, vaiko charakterio ypatybių ir pan.

1.4. Specialistų pagalba konfliktinėse situacijose

1.4.1. Pedagogų vaidmuo ir pagalba sprendžiant konfliktus

Pedagogas yra viena atsakingiausių bei labiausiai įpareigojančių socialinių profesijų. Yra išskiriami mažiausiai keturi pagrindiniai pedagogų vaidmenys mokykloje (Nasvytienė, Balčaitytė, 2009):

- lyderio;
- pagalbininko;
- stebėtojo;
- pozityvaus ryšio pradininko.

Taip pat, be šių pagrindinių pedagogo vaidmenų, jis globoja, rūpinasi vaiko saugumu, gerai pažįsta jo fizines ir psichines galias, žino raidos sąlygas, palaiko ryšius su artimiausia vaikui aplinka, moko savarankiškumo, ugdo vertybines nuostatas, sudaro natūralias auklėjimo sąlygas bei individualizuoja darbą (Nasvytienė, Balčaitytė, 2009).

Pedagogai yra pagrindiniai mokyklos bendruomenės „gyventojai“ ir kone nuolatiniai mokyklos organizacijos nariai, kurie privalo ne tik puoselėti bendruomeniškumą, bet ir kartu kuo labiau skatinti mokinius jaustis lygiaverčiais bendruomenės nariais (Sharan, Chin Tan, 2013). Tačiau Galkienės (2011) teigimu, pedagogo ir mokinio sąveikos problema buvo ir tebėra aktuali visose kultūrose, kurios pasekmės skverbiasi daug giliau nei į abipusę simpatiją ar nuotaiką per pamokas.

Šiuolaikinių pedagogų vaidmuo ugdymo procese nuolat kinta. Tradiciškai buvo manoma, kad svarbiausias ir pagrindinis pedagogo uždavinys – tik perteikti mokiniams žinias bei suformuoti gebėjimus ir nuostatas. O dabar mokykla keičia pedagogo vaidmenį taip, kad jis mokiniui jau neturėtų būti nepakeičiamas informacijos teikėjas, svarbiausias ekspertas ir vienintelis sprendimų priėmėjas. Dabar pedagogas turėtų tapti gyvenimo tiesų liudytoju, mokymosi galimybių kūrėju, konsultantu, partneriu bei padėjėju. Kitaip tariant, Kasiliauskienės (2006) nuomone, nebeužtenka vien tradiciškai perteikti informaciją – būtina mokyti, kaip ir kur ją susirasti, pritaikyti. Be to, nebeužtenka būti vien geru dalyko žinovu, reikia plačios pedagogo erudicijos įvairiose srityse, pvz.

vadyboje, psichologijoje, gerai mokėti užsienio kalbą ir pan. Dėl tos priežasties pedagogui turi būti suteikta daugiau laisvės ir atsakomybės pasirenkant mokymo turinį bei metodus ir sudaryti galimybę realiai dalyvauti mokyklos valdyme (Dzemyda, Gudynas, Šaltenis, Tiešis, 2001).

Pasak Vaitkevičiaus (cit. Malinauskas, 2001) dabartinėje mokykloje išskiriami tokie pagrindiniai ir svarbiausi pedagogų socialiniai vaidmenys:

- *ugdytojo pedagogo* – žmogus, kuris myli kitus žmones, norintis padėti kitiems. Taip pat, tai žmogus, kuris moka paveikti kitus ne tik žodžiais, bet ir darbais, elgesiu, visa savo asmenybe. Jis moka paveikti kitus fiziškai, protiškai, doroviškai, dvasiškai ir pan.;

- *didaktas, metodininkas* – tai žmogus, ne tik išmanantis savo dalyką, bet ir gebantis savo žinias, mokėjimus bei patirtį perteikti kitiems, mokiniais. Vadinasi, be dalyko žinių bei mokėjimų, dar reikia ir psichologinio-pedagoginio, metodinio pedagogo pasirengimo, kuris svarbus rengiantis pedagogo darbui mokykloje;

- trečiasis, ne mažiau svarbus pedagogo vaidmuo, tai *specialistas*. Šiuo vaidmeniu pedagogas turi išmanyti atitinkamą dalyką, mokslo šaką, gebantis veikti šioje srityje.

Kitaip tariant, pedagogas turi gebėti atlikti tris svarbias funkcijas: vadovaujamąją, mokymo sąveikos ir organizacinę.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakyme dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo⁵ viename iš profesinių kompetencijų punktų yra išskirtas nurodymas, kad pedagogas turi taikyti įvairias psichosocialines ir edukacines intervencijas, padedančias valdyti konfliktus ir priimti sprendimus. Autorės Gliokler (2003) teigimu, ugdyti gebėjimus, kurie padėtų įveikti konfliktus, tai pirmiausiai ugdyti tokias charakterio ypatybes: supratimą, mokėjimą klausytis, paslaugumą, toleranciją, dėmesį kitiems ir drąsą. Griškevičienės (2006) bei Navaičio (2000) nuomone, mokinio bei pedagogo veikla dar dažnai nėra pakankamai susietos, nes pedagogas vadovaujasi vienomis nuostatomis bei elgiasi pagal vieną „algoritmą“, o mokinys pagal kitą. Situacijose, kuriose pedagogas suvokia mokinį ne kaip partnerį, bet kaip poveikio objektą, slypi konflikto užuomazgos bei būsimi paauglio psichologiniai sunkumai.

Konflikto metu pedagogo vaidmuo yra labai reikšmingas. Jis gali racionaliau priimti sprendimo būdą nei mokinys, nes pedagogas jau yra susiformavusi asmenybė, daug atsakingesnė. Pirmiausia reikia išsiaiškinti konfliktų priežastis su mokiniais, kurių gali būti daug ir įvairių. Konfliktas gali kilti tiek dėl pedagogo, tiek dėl mokinio kaltės. Tačiau pedagogas turi imtis

⁵ LR ŠMM Įsakymas dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo. (2007). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=291726&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-02-02).

iniciatyvos juos sprendžiant. Kai klasėje vyrauja konfliktai, darbas nėra efektyvus. Pedagogas turi išsiaiškinti vaiko poreikius ir interesus, bandyti rasti bendrą sprendimą, bendrą nuomonę tam tikrais klausimais. Jeigu visiškai neįmanoma to padaryti, reikia kreiptis pagalbos į klasės auklėtoją ar į socialinį pedagogą, kurie padės arba nukreips tinkama linkme.

Taip pat jei išsiaiškinama, kad dėl konfliktų yra kaltas pats pedagogas, jo asmenybė ar mokymo stilius, jis turi keistis. Įgyti daugiau pasitikėjimo savimi, išmokti įsiklausyti į mokinį, tobulėti bei gerinti savo darbo kokybę. Norint išspręsti konfliktą, svarbiausia yra bendradarbiauti. Bendradarbiavimas yra efektyviausia konflikto sprendimo strategija. Naudojant bendradarbiavimą, yra išklausoma kiekviena konfliktuojanti pusė, nusiskundimai, reikalavimai. Taip pat yra šnekama atvirai bei aiškinamasi, ko siekia kiekviena konflikto pusė savo elgesiu ir kaip būtų galima viską suderinti. Šiame procese yra labai svarbūs ir tėvai, nes jie konflikto sprendime gali būti labai naudingi, nors konfliktas kilo tik tarp mokytojo ir mokinio.

Autorė Gliokler (2003) aiškiai išskyrė pedagogų pagalbos veiksmus, kurie padeda mokykloje išspręsti konfliktus:

1. *kas nors privalo vadovauti* – svarbu susitarti, kas gali šiai situacijai vadovauti, jei konfliktas įsigilėja. Pirmiausiai yra svarbu išklaudyti visas konfliktuojančias puses ir pateikti pasiūlymus. Jei konfliktas vyksta mokykloje, galima pasiūlymus teikti mokyklos susirinkime;

2. *išmokti atrasti tarpusavio ryšius* – būtina įžvelgti tarpusavio ryšius, nes tada bus galima daryti teisingas išvadas. Mokykloje, ypač atskirose klasėse yra nemažai progų mokytis įžvelgti ryšius sugebėti tinkama spręsti problemas. Menkiausios problemos dažniausiai tampa geromis pamokomis. Planuodami savo dieną viską reikia derinti su kitais. Taip pat tenka ir su klasės draugais susitarti ir bendradarbiauti organizuojant mokyklos renginius, atskirų klasių įvairius užsiėmimus ir pan.;

3. *suprasti konfliktuojančių pusių interesus* – kitas svarbus pagalbos žingsnis, tai konfliktuojančių pusių analizavimas;

4. *pagyrimai ir priekaištai* – gebėjimas spręsti konfliktus priklauso nuo pasitikėjimo savimi. Ši savybė yra ugdoma kai yra derinami priekaištai ir pagyrimai. Pvz., jeigu mokinys mokykloje per dieną yra daug kartų peikiamas, tai yra slopinama jo savimonė. Dažnai pedagogai neatkreipia dėmesio į gerąsias mokinio savybes, o atkreipia dėmesį pirmiausiai į blogąsias savybes.

Jei mokykloje vaikas yra nuolatos kritikuojamas, svarbu pedagogui pagalvoti ir apie pagyrimus. Jei pedagogas mokinį gali pagirti tik už tris teigiamus dalykus, tai turi teisę kritikuoti tik už tris neigiamus dalykus. Toks šių priekaištų ir pagyrimų derinimas išlaiko pusiausvyrą, pagyrimo

sukelto džiaugsmo ir suteikia jėgų ir taip mokiniui pakanka išverti skausmui, kurį sukelia priekaištai.

5. *sąžinės balsas* – ugdyti gebėjimą įveikti konfliktus reiškia ugdyti vaiko Aš, jo asmenybės branduolio savybes ir padėti joms pasireikšti. Išskiriami trys pagrindiniai Aš idealai, kuriuos reikia puoselėti sprendžiant konfliktus:

- būti sąžiningu sau ir kitiems;
- mylėti save ir kitus;
- siekti laisvės sau ir kitiems.

Su šiais idealais mokyklos bendruomenė turi susitapatinti, kad būtų ugdoma sąžinė. Taip sprenddami konfliktus mokiniai, pedagogai lengviau gali priimti sprendimus ir pasirinkti atitinkamus konfliktų sprendimo metodus bei būdus.

Taip pat literatūroje yra išskiriami tokie būdai, kurie padeda kontroliuoti problemines situacijas, konfliktus ir skatina vaikų savigarbą (Griškevičienė, 2006):

- kreipimasis į vaiką vardu (vaikas jaučia džiaugsmą, kad mokytojas žino jo vardą);
- pedagogo prieinamumas (vaikas turi žinoti, kad gali bet kada kreiptis į pedagogą);
- vaiko gyvenimo detalių įsiminimas;
- pedagogo gyvenimo smulkmenų dalijimasis su vaikais;
- savo panašumo su vaikais pabrėžimas;
- pedagogo nuoširdumas, neapsimetinėjimas;
- nemalonių staigmenų vengimas;
- situacijų, per kurias vaikas gali pasimesti ar sutrikti, vengimas;
- sąlygų, vaikams išgyventi sėkmę, sudarymas;
- kai rašomas pažymys, vaikas turi būti įtikinamas, kad vertinamas ne jis, o jo žinios;
- nuostatos į klaidas pakeitimas (pagalba vaikams mokytis iš klaidų, o ne už jas bausti).

Kilus konfliktui, būtina išklaudyti bei suprasti kitos pusės požiūrį ir poreikius. Taip pat ieškoma, ką būtų galima pakeisti sutelkti dėmesį į problemas, faktus bei vengti suasmeninti konfliktą. Tai yra pozityvaus tarimosi bei derėjimosi principai, kurių laikantis, laimi abi pusės. Jei pedagogas nori veiksmingai valdyti konfliktą, kuriame pats dalyvauja, turi išsiugdyti tam tikrų įgūdžių bei nuostatų. O vienintelis būdas tai padaryti yra savęs kontroliavimas ir praktika (Tumelytė, 2010).

Apibendrinant galima teigti, kad konfliktinėse situacijose tarp pedagogų ir mokinių, didesnis vaidmuo juos sprendžiant atitenka pedagogui. Jis yra atsakingas už visą klasę, todėl jis turi

intis iniciatyvos sprendžiant konfliktus, norėdamas tinkamai organizuoti ugdomąjį darbą, pirmiausia pedagogas turi išsiaiškinti dėl ko kilo konfliktas, kalbėtis su mokiniu, aiškintis, atsižvelgti į vaiko interesus arba galiausiai kreiptis pagalbos.

Kartu su tradiciniu pedagogu vaidmeniu ryškėja ir kita veiklos rūšis - socialinis pedagogas, apibūdinamas, kaip mokyklos tyrėjas, bendraujantis kolega bei mokymosi procesų skatintojas (Mikalajūnienė, Sinica, 2006), padedantis sprendžiant įvairiausias problemas, o ypač konfliktiškas situacijas.

1.4.2. Socialinių pedagogų vaidmuo sprendžiant konfliktus

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakyme (2001) socialinis pedagogas apibūdinamas kaip asmuo, įgijęs socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją aukštosiose mokyklose arba turintis socialinio darbuotojo kvalifikaciją ir įgijęs pedagogo profesinę kvalifikaciją⁶. Kvieskienė (2003) socialinį pedagogą apibūdina kaip asmenį, kuris dirba socialinėse institucijose, turi pedagoginį išsilavinimą ir geba sudaryti sąlygas vaiko socializacijai, ankstyvajai prevencijai bei socialinei pedagoginei reabilitacijai. Ir bendriausia socialinio pedagogo paskirtis yra optimalių ugdytinio asmenybės tobulėjimo sąlygų sudarymas. Įgyvendinant šią paskirtį, pedagogas dirba sistemingą pedagoginį darbą su ugdytinių grupėmis, individualų darbą su to reikalaujančiais ugdytiniais, taip pat bendradarbiauja su tėvais, vaikų bei jaunimo organizacijomis ir teikia jiems pedagoginę pagalbą (Griškevičienė, 2006). O taip pat „ŠMM Įsakymas dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo (2001)“ yra labai aiškiai apibrėžtos socialinio pedagogo funkcijos mokykloje⁷:

1. siekdamas vaiko gerovės ir saugumo socialinis pedagogas vykdo šias funkcijas:
- 1.2. įvertinimo (renka informaciją, analizuoja, daro išvadas);
- 1.3. konsultacinę (pataria, padeda, konsultuoja);
- 1.4. korekcinę (skatina, įgalina, padeda adaptuotis, aktyvina, mobilizuoja);
- 1.5. vadybinę (organizuoja, telkia, planuoja, priima sprendimus ir už juos atsako);
- 1.6. šviečiamąją (informuoja, aiškina);
- 1.7. koordinacinę (palaiko ryšius, siunčia (perduoda) informaciją);

⁶ LR ŠMM Įsakymas dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo. (2001). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=161532&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-01-14).

⁷ LR ŠMM Įsakymas dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo. (2001). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=161532&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-01-14).

1.8. prevencinę (numato neigiamus reiškinius, poelgius ir padeda jų išvengti);

1.9. teisinę (atstovauja, gina vaiko interesus);

2. socialinio ugdymo.

Šias funkcijas vykdydamas socialinis pedagogas siekia vaiko gerovės bei saugumo.

Mokykla ir yra viena iš tradiciškiausių socialinių pedagogų veiklos vietų, kur reikalauja individualaus, grupinio ir šeimos poveikio, socialinių ir ugdymo rūpesčių turinčiam vaikui (Leliūgienės 2002), todėl autorės Baraldsnes ir Vaškienė (2013) teigia, kad esančios ir nuolat sudėtingėjančios mokyklos bendruomenės problemos verčia vis dažniau ieškoti veiksmingų pagalbos organizavimo formų, būdų bei metodų, ypač konfliktinėse situacijose.

Socialinio pedagogo vaidmuo svarbus ugdymo institucijoje, kurioje jam tenka daugelis atsakingų uždavinių, kurių vienas - užtikrinti konstruktyvų pedagoginių konfliktų sprendimą (Jackevič, Gaižutis, 2013; Leliūgienė, 2002), nes konstruktyvus konflikto sprendimas padeda pagrindą pozityviems tarpusavio santykiams ir pozityviai asmenybės saviraiškai (Jacikevičienė, Rupšienė, Liseckienė, 2006). Todėl Labanausko (2009) nuomone, socialinio pedagogo pareigybė yra skirtingai suprantama ir sunkiau apibūdinama nei įprasto pedagogo, nes dėl savo tam tikros darbo specifikos socialinis pedagogas užima išskirtinę vietą mokyklos bendruomenėje. Jo vaidmuo dažniausiai yra tarsi tarpininko tarp pačios mokyklos administracijos, bet svarbiausiai, tarp pedagogų ir mokinių. Dėl šios priežasties būna ypač sunku savo veikloje dirbti ir spręsti problemas taip, kad nekiltų konfliktų tarp vienos ar kitos pusės. Leliūgienės (2003) nuomone, socialinis pedagogas turi užbėgti problemai už akių ir laiku išaiškinti problemos priežastis bei tinkamais būdais problemas spręsti. Dėl tos priežasties, Gogelienės (2004) teigimu, socialiniams pedagogams tenka įsisavinti įvairius vaidmenis ir juos keisti praktinėje veikloje. Tie vaidmenys gali būti tokie:

- *tarpininko* – šis vaidmuo jungia grandis tarp asmenybės ir socialinių tarnybų;
- *eksperto* – šiuo vaidmeniu socialinis pedagogas gina ugdytinio teises bei nustato leistino kompetentingo pedagoginio įsiterpimo sprendžiant jo problemas;
- *interesų gynėjo* – tai yra teisėtų asmenybės interesų gynyba;
- *bendros veiklos dalyvio* – šio vaidmens pagalba socialinis pedagogas vysto ugdytinio gabumus, socialinės iniciatyvos bei veiklos pačiam spręsti savo problemas;
- *dvasinis vadovo* – tai formavimas moralinių ir bendražmogiškųjų vertybių bei socialinės globos garantavimas;
- *socialinis terapeuto* – pagalba asmenybei bendradarbiaujant su atitinkamais specialistais, sprendžiant konfliktines situacijas.

Socialinio pedagogo vaidmenų įvairiose literatūros šaltiniuose galima aptikti ir daugiau, tačiau, kad ir kokie būtų socialinio pedagogo vaidmenys mokykloje, tačiau vienaip ar kitaip jie įtakoja konfliktiškų situacijų baigtį, pvz., atlikdamas draugo vaidmenį, socialinis pedagogas gali lengvai rasti bendrą kalbą su konfliktuojančiu mokiniu. Atlikdamas patarėjo vaidmenį, socialinis pedagogas turi galimybę formuoti paauglio motyvaciją ir kt.

Kadangi socialinio pedagogo viena iš veiklos sričių yra konfliktų sprendimas, tai reikia paminėti, kad labai dažnai atviras konflikto sprendimas duoda daugiau naudos, nes tokiu būdu konfliktas yra kontroliuojamas. Pedagoginio konflikto sprendimo uždavinys dažniausiai tenka socialiniam pedagogui, kurio pareiga yra optimalus konflikto sprendimas. Dažniausiai socialinių pedagogų naudojami būdai konfliktams spręsti yra:

- *dominavimas ir slopinimas* (metodas tarsi užgniaužia konfliktą ir pralaimėtojas turi pasiduoti aukštesnes pareigas užimančiajam);
- *apribojimas* (tai autokratinis konfliktų sprendimo stilius, kuris skatina uždara, griaušančią konflikto išraišką);
- „*užglaistymas*“ (tai įkalbinėjimas vieną pusę pasiduoti kitai);
- *daugumos taisyklė*;
- *kompromisas*;
- *integralus problemos sprendimas* (Jackevič, 2010).

Atliekant konfliktų prevenciją mokykloje, socialinės pedagoginės pagalbos komandos specialistai turi rengti įvairias diskusijas tarp mokinių, tarp mokinių ir pedagogų, mokinių tėvų, taip pat vesti įvairius grupinius užsiėmimus, kuriuose reikia ugdyti konfliktų sprendimo įgūdžius, suteikti informacijos bei konsultuoti. Rengiant pokalbius, reikia skatinti bendradarbiavimą tarp pedagogų, mokinių bei tėvų, nes bendradarbiavimas gali išspręsti labai daug kylančių problemų ir sumažinti griaušančią konfliktų poveikį mokykloje. Kaip viena iš konfliktų prevencijos priemonių gali būti konfliktų sprendimo įgūdžių bei tinkamo bendravimo mokymas. Už visa tai yra atsakingas socialinis pedagogas, neretai ir klasės auklėtojas (Tumelytė, 2010).

Autorė Leliūgienė (2003) išskiria socialinio pedagogo naudojamų metodų bendrąją klasifikaciją pagal kurią socialiniai pedagogai dirba mokyklose ir šiuos metodus naudoja savo darbe spręsdami konfliktus ir kitas problemas (pagal R. Ovčarovą, 2001):

1. *metodai*:
 - *socialinio darbo* – prevencijos metodas, grupinė terapija, krizinė intervencija, socialinė terapija ir kt.

- *psichologiniai* – empatiškas klausymas, elgesio terapija, grupinė terapija ir kt.
- *pedagoginiai* – žodiniai, praktiniai metodai, žaidimai, paskatinimai, saviugda ir kt.

2. *socialiniai–pedagoginiai metodai* – poveikio metodai, veikiantys jausmus, metodai, veikiantys elgesį, veiklos organizavimo metodai, bendravimo metodai, vertybinio orientavimo metodai ir kt.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinio pedagogo vaidmuo yra labai svarbus bei reikšmingas mokinių gyvenime. Nors šis vaidmuo ir reikalauja nemažai žinių ir įgūdžių, kai reikia tinkamai gebėti išvelgti problemas laiku ir su jomis dirbti, tinkamai pasirinkus vertybines nuostatas, metodus, būdus ir kt. Ypač socialinio pedagogo vaidmuo labai svarbus sprendžiant konfliktus, nes jis yra tarsi vaiko advokatas, kuris gina jo interesus. Tačiau kilus konfliktui, socialinis pedagogas neturi palaikyti kurios nors vienos pusės (tik mokytojo ar tik mokinio), o aiškintis konflikto priežastis, rasti tinkamiausią sprendimą ir stengtis pašalinti konfliktų priežastis.

2 skyrius. KONFLIKTŲ SPRENDIMAS UGDYMO REALYBĖJE

2.1. Pedagogų konfliktų sprendimo metodai ir būdai

Vienas iš svarbiausių mokyklinio gyvenimo dalių yra įvairūs nuomonių nesutapimai, nesutarimai, kitaip sakant, konfliktai, kurie dažniausiai kyla dėl skirtingų nuomonių, poreikių, nesutampančių vertybių, skirtingų žmonių bendravimo įpročių, patirties, kultūros bei psichologinių savybių. Todėl vienas iš pagrindinių mokyklos bendruomenės žingsnių – konfliktų sprendimas. Autorės Stanišauskienė ir Naseckienė (2012) konflikto sprendimą apibūdina kaip procesą, kurio metu ieškoma galimybių, kaip patenkinti konfliktuojančių žmonių interesus.

Pivorienės, Šabliauskieneš (2011) teigimu, nesutarimai mokyklos, klasės lygmeniu kyla, ne tik dėl nepakankamos informacijos gavimo ar jos supratimo, bet ir tada, kai pedagogai ir mokiniai skirtingai supranta savo ir kitų vaidmenis, pačios mokyklos ar klasės bendruomenės tikslus. Norėdami išspręsti konfliktą pedagogai, pirmiausiai turi pripažinti, kad konfliktas yra, išsiaiškinti jo priežastį ir įtrauktus asmenis bei tinkamai pasirinkus jo sprendimo būdus. Žinoma, kiekvienas pedagogas yra unikalus ir turi tam tikrų individualių savybių, tuomet pastebėję konfliktą net tik tarp pačių pedagogų ir mokinių, bet ir tarp mokinių pedagogai gali reaguoti įvairiai⁸ :

- *dominuojanti pozicija* – svarbu, kad situacijoje pedagogas priimtų greitą sprendimą, nes užima dominuojančią poziciją ir ne analizuojant ginčo priežasčių, pasiūlo sprendimą. Dažniausiai tokia strategija nepadedą išspręsti problemas, bet nutraukia netinkamą elgesį, pvz., įžeidinėjimus;

- *konflikto dalyvių atskyrimas arba pašalinimas vieno iš dalyvių*, pvz., pervedimas į kitą kabinetą. Tačiau tai yra laikinas sprendimas, kuris leidžia mokiniams nusiraminti, o mokytojui sužinoti daugiau apie įvykusią situaciją;

- *išteklių padidinimas* – tai konfliktai, kurie kyla dėl išteklių nepertekliaus, pvz., kai mokiniai nepasidalina tam tikromis darbo priemonėmis, mokytojas gali jų suteikti;

- *aukštesnio tikslo iškelimas* – konflikto metu stengiamasi susivienyti vardan kito tikslo. Taip paneigiamas konflikto aktualumas ir visos konfliktuojančios pusės mobilizuojamos įtemptam svarbiam darbui, pvz., mokiniams yra pasiūloma dalyvauti grupinėse rungtynėse ir vietoj to, kad jie ginčytųsi tarpusavyje, siūlo susikoncentruoti ties tikslu, veikti iš vien ir siekti pergalės;

⁸ Bendravimo ir bendradarbiavimo ugdymo metodika. 2011. Metodinė medžiaga. http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_Bendravimo_meno_ir_bendradarbiavimo_ugdymo_metodika_4.pdf (žiūrėta 2015-02-15).

- *problemų sprendimas tarpininkaujant* – pvz., konfliktuojant pedagogui su mokiniu, įsikiša tarpininkas. Šia strategija siekiama visapusiško sprendimo, tenkinančio abi puses. Tam reikalingas konfliktuojančių pusių sutikimas, geranoriškas nusiteikimas.

Sėkmingas konflikto sprendimas įmanomas, kai konfliktuojančios pusės išmoksta, perima vis naujus būdus, apgalvoja alternatyvias galimybes ir pritaiko jas konflikto metu. Tam reikalinga besiformuojanti ar jau susiformavusi savikontrolė, gebėjimas išsakyti savo poziciją, klausymosi, empatijos įgūdžiai, kūrybiškumas ir tinkamos vertybės (Dovydaitytė, Platkevičiūtė, 2014).

Stanišauskienės ir Naseckaitės (2012) teigimu, nėra universalios ir visapusiškai teisingos konfliktų sprendimo strategijos, todėl, ypač tarpasmeniniai ar grupės konfliktai gali būti sprendžiami įvairiai⁹. Išskiriamos dvi pagrindinės konfliktų sprendimo grupės:

1. *nekonstruktivūs* konfliktų sprendimai: konflikto vengimas, prisitaikymas – konflikto užglostymas, konkurencija, kompromiso strategija, išorinis konflikto nuslopinimas.

2. *konstruktivūs* konflikto sprendimas paremtas problemos pripažinimu ir asmeniniu troškimu išspręsti konfliktą. Bendradarbiaujant siekiama kartu spręsti problemą ir į problemą pažvelgti iš šono, neleisti prasiveržti negatyvioms emocijoms.

Almonaitienė (2007) aiškiai išskiria taip pat šias penkias pagrindines konflikto sprendimo strategijas ir kartu su kitais autoriais jas apibūdina:

- *rungtyniavimas* – tai strategija naudojama, kai asmuo demonstruoja savo valdžią ir galią bandydamas priversti kitą pasiduoti. Strategija yra naudinga, kai sprendimą reikia priimti greitai, pvz., kai konfliktai kyla pamokos ar pertraukos metu tarp mokinio ir pedagogo. Šiuo atveju pedagogas gali pasinaudoti savo aukštesniu statusu ir nutraukti nereikalingas diskusijas, grąžindamas mokinį prie darbo. Šiam teiginiui pritaria ir autorius Želvys (2007), taip pat teigdamas, kad pedagogas savo autoritetu, užimama padėtimi bei valdžia gali priversti vaiką paklusti. Tačiau, autorių Lekavičienės, Vasiliauskaitės, Antinienės ir Almonaitienės (2010) teigimu, ši strategija retai atneša ilgalaikius ir teigiamus rezultatus, nes pralaimėjęs pradeda priešintis primestiems sprendimams, sabotuoja jį, tačiau ši strategija gali būti vienintelis būdas sprendžiant konfliktus, nes kartais galima patenkinti vienos iš konfliktuojančių pusių norus;

- *prisitaikymas* – priimama oponento pozicija, savi interesai neginami. Siekiama palaikyti gerus santykius su oponentu, neigia, kad konfliktas iš vis egzistuoja (Lekavičienė, Vasiliauskaitė, Antinienė ir Almonaitienė, 2010). Almonaitienė (2007) teigia, kad strategija

⁹ Stanišauskienė, Naseckaitė (2012). Ugdymas karjerai. http://www.kietaviskiu.elektrenai.lm.lt/ugdymas_karjerai_mokytojo_knyga.pdf (žiūrėta 2015-03-02)

tinkama, kai konfliktas nėra gilus, rimtas, o gerų santykių išlaikymas yra svarbiau nei laimėjimas konflikte;

- *kompromisas* – tai abipusės nuolaidos. Strategija taikytina tik tada, kai oponentų interesai yra visiškai nesuderinami. Taip pat, kai sprendimą reikia rasti labai greitai. Almonaitienė (2007) teigia, kad kompromiso nereikia griebtis iš karto, o kompromisas yra neišvengiamas tik tada, kai oponentų interesai yra visiškai nesuderinami, nes pusinis sprendimas pilnai nepatenkina nei vienos pusės, o taip pat už tam tikrų interesų slepiasi sunkiai pastebimi norai ir poreikiai, kurie nėra iškeliami į paviršių;

- *vengimas* – konflikto dalyviai nesiima jokių aktyvių veiksmų, negina savo teisių, su niekuo nesitaria dėl sprendimo. Autoriai Kasiulis ir Barvydienė (2001) teigia, kad šioje strategijoje svarbiausia – asmenybės savisauga. Iš konflikto pasitraukiama emociškai arba fiziškai (Lekavičienė, Vasiliauskaitė, Antinienė ir Almonaitienė, 2010). Tačiau ši strategija gali sukelti ir daugiau problemų, nes nesprendžiama problema gali išaugti dar didesnė. Almonaitienės (2007) teigimu, ši strategija pateisinama, kai konfliktas neliečia tiesioginių asmenų interesų ir kurie nenori tuščiai eikvoti jėgų ir pan, pvz. kai iškyla ginčas tarp mokinio ir mokytojo, o konflikto sprendėjo dalyvavimas nebūtinai. Tačiau autorė taip pat teigia, kad tokios strategijos nevalia rinktis, pvz., mokytojui iškilus konfliktui su tėvais – emocinis ir fizinis pasitraukimas gali tik suerzinti pašnekovus;

- *bendradarbiavimas* - Lekavičienės, Vasiliauskaitės, Antinienės ir Almonaitienės (2010) teigimu, tai pati sėkmingiausia strategija, kai oponentai aktyviai dalyvauja konfliktų sprendime, gina savo interesus ir galų gale randa sprendimą, kuris tenkina abi puses. Pivorienė, Šabliauskiene (2011) taip pat pritaria nuomonei, kad tai naudingiausia strategija, kuri yra veiksmingiausia ir mokykloje, kai konfliktuojančios pusės gali matyti viena kitą kaip partneres, kartu ieškoti problemos sprendimo bei rasti geriausius sprendimus, kurie atspindi ir patenkina visų dalyvių poreikius. Taip pat, ši strategija labiausiai tinka, kai reikia konfliktus spręsti mažose, mišrioje grupėse (Robert, 1987).

Yra išskiriami principai, kurių svarbu laikytis, kai konfliktas sprendžiamas bendradarbiaujant (Pivorienė, Šabliauskiene, 2011):

1. siekti, kad visi konflikto dalyviai pripažintų jį esant ir suprastų vienodai;
2. įsisąmoninti savo ir pripažinti kitos pusės interesus ir poreikius;
3. būti atviram ir pasidalyti savo lūkesčiais;

4. ieškant priimtino susitarimo, būtina bendrauti pagarbiai, nežeminant, neįžeidinėjant vienas kito – svarbu išlaikyti geranoriškus, partneriškus santykius ir kt.

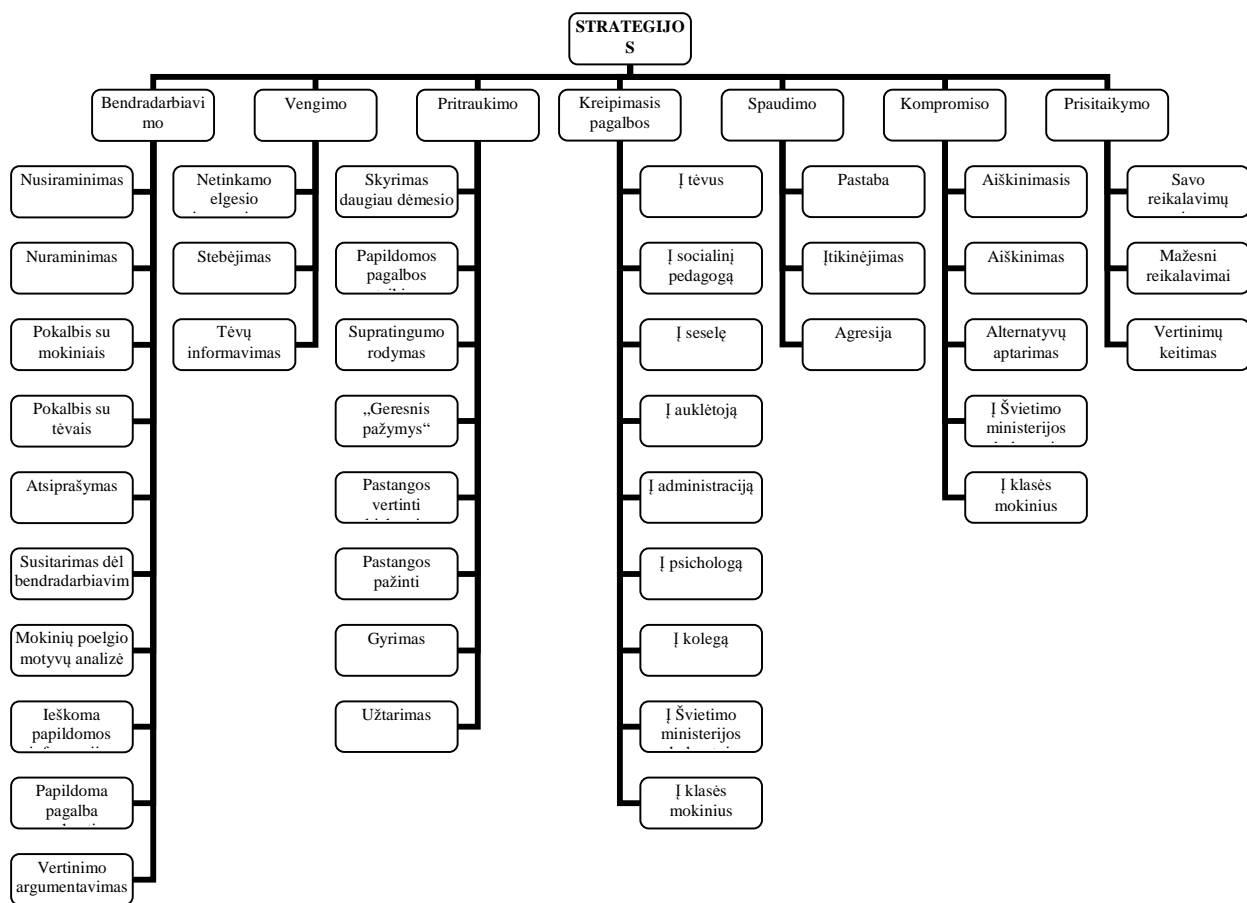
Tačiau šiame modernėjančiame amžiuje ugdymo procese vis dar atsiranda tam tikros problemos, t.y. daugelis mokytojų nesistengia ieškoti naujų būdų sprendžiant problemas. Pedagogai dirba su senais metodais, kas suteikia žinių, bet neverčia mąstyti, analizuoti, spręsti problemas (Mikalajūnienė, Sinica, 2006). Geras pedagogas turi ir žino geriausius mokymo metodus ir pastoviai juos keičia, ieško naujų ir neapsiriboja keliais žinomais ar mėgstamiausiais.

Mokslinėje literatūroje galima rasti daugybę įvairiausių konflikto apibrėžimo sąvokų, tačiau autorius M. Birkenbihlis pateikia paprastą, mokykliniams konfliktams taikomą konflikto sampratą. Jo nuomone, konfliktas gali kilti (cit. Navaitis, 1998):

- *tarp asmenybių*, pvz. mokinio ir pedagogo. Konfliktas kyla dėl skirtingų jos dalyvių poreikių bei savybių;
- *grupės viduje*, pvz. tarp mokinių. Konfliktas kyla dėl grupės susiskaldymo į makrogrupes, kurios turi skirtingus interesus;
- *tarp grupių*, pvz. tarp mokinių ir mokytojų. Konfliktas kyla dėl prieštaravimų tarp kelių, turinčių bendradarbiauti grupių;
- *tarp grupės ir jos aplinkos*, pvz. tarp mokyklos ir formalios ar neformalios nesimokančių mokykloje vaikų grupuotėse. Konfliktas kyla dėl grupės ir jos aplinkos prieštaravimų.

Kiekvienas iš šių konflikto „rūšių“ sėkmingiausiai įveikiamas kai jo dalyviai suvienija savo pastangas ir ieško bendrų sprendimo būdų ar metodų.

Autorė Čiuladienė (2013) aiškiai išskiria strategijas, kurias pedagogai imasi sprendami konfliktus. Strategijos pavaizduotos 4 paveiksle:

1 pav. Pedagogų veiksmai, kuriais įgyvendinamos paauglių ir mokytojų tarpusavio konfliktų sprendimo strategijos.

Remiantis 4 lentele, pedagogai, sprenddami konfliktus su mokiniais, taiko tiek įprastas strategijas (pvz. bendradarbiavimo, prisitaikymo, vengimo ir kt.), tiek „specifines“ (pritraukimo, delegavimo). Taigi didžiausia veiksmų įvairovė būdinga įgyvendinant bendradarbiavimo, mažiausia – vengimo ir prisitaikymo strategijos (Čiuladienė, 2013).

Navaitis (1998), atlikęs tyrimą ir apklausęs 294 pedagogus, išskyrė taip pat dažniausiai naudojamus konflikto su mokiniais sprendimo būdus:

- perspėjimas (pvz. išbarimas, pamokymas ir pan.);
- papildomų užduočių skyrimas;
- pranešimas tėvams;
- pranešimas mokyklos vadovybei;
- bendravimo su mokytoju stiliaus pakeitimas (pvz. atviras pokalbis, ignoravimas, reagavimas su humoru ir pan.);

- pašalinimas iš klasės (trumpalaikis);
- pašalinimas iš mokyklos;
- fizinės bausmės.

Pasak autoriaus, šis sąrašas rodo, kad didelė dalis pedagogų į mokinių konfliktines situacijas linkę reaguoti taip pat konfliktiškai ir tik labai maža dalis pedagogų, vardydami konfliktų sprendimo būdus, pirmenybę teikė bendravimo stiliaus pakeitimui bei tarpusavio supratimo siekimui. Autorės Jacikevičienė, Rupšienė, Liseckienė (2006) taip pat pritaria nuomonei, kad minėti konfliktų sprendimo būdai yra gana direktyvūs ir labiau orientuoti ne į pagalbą, bet į bausmę. Autorių Malinausko ir Miškinio (2000) nuomone, mokytojai, rinkdamiesi tiesioginio poveikio priemones sprendžiant konfliktus, daro dvi pagrindines klaidas:

- stengiasi kuo greičiau išspręsti konfliktą;
- vadovaujasi asmeninėmis nuoskaudomis bei ambicijomis.

Apibendrinant, galima teigti, kad norint pasiekti geriausių rezultatų, pedagogai turi uoliai dirbti, kad išlaikytų tarpusavio balansą, skatintų tarpusavio pažinimą bei išlaikytų emocinę konflikto pusiausvyrą (Uline, Tschannen-Moran, Perez, 2003). Reikia gebėti pasirinkti tinkamą konflikto sprendimo būdą ir metodą, atsižvelgiant į situaciją ir orientuotis į konstruktyvų konflikto sprendimą.

3 skyrius. PEDAGOGŲ NAUDOJAMŲ KONFLIKTŲ SPRENDIMO METODŲ IR BŪDŲ VERTINIMO MOKINIŲ POŽIŪRIU TYRIMO REZULTATAI

3.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Norint išsiaiškinti mokinių požiūrį į pedagogų naudojamus konfliktų sprendimo metodus ir būdus, tyrimui atlikti buvo taikomas kiekybinis anketinės apklausos tyrimo metodas. Pasak Kardelio (2002), anketinė apklausa yra labai paplitęs ir populiarus tyrimo metodas, duomenis gauti raštu. Šios nuomonės laikosi ir autorė Luobikienė (2000), teigdama, kad anketavimas, tai paprastas ir lengvas būdas duomenims gauti, siekiant tam tikrais probleminiais klausimais, kuriuos apjungia tyrėjo noras išskirti kokį nors socialinį reiškinį ar procesą ir pan.

Tyrimui atlikti sudaryta anketa (žr. 1 priedą), kuri sudaryta iš 27 mišrių klausimų: 10 atvirų ir 17 uždarų klausimų (iš kurių sudaryti 6 pusiau uždari klausimai). Anketa susideda iš 4 dalių:

1. **1-3 klausimai** – demografinė dalis (lytis, metai, klasė) bei bendri klausimai apie savijautą mokykloje, santykius tarp pedagogų ir mokinių ir kt.;

2. **klausimai**, siekiant išsiaiškinti konfliktų priežastis tarp pedagogų ir mokinių (13 ir 17 klausimai);

3. **klausimai**, siekiant išsiaiškinti mokinių vertinimą apie pedagogų konfliktų sprendimo eigą, ar pedagogai reaguoja, kai į juos mokiniai kreipiasi pagalbos, kokių veiksmų imasi pirmiausiai įsivyravus konfliktui ir, ar svarbu aptarti konfliktų pasekmes, galimus jų sprendimo variantus (14, 15, 16 klausimai);

4. **klausimai**, siekiant išsiaiškinti, kokius metodus ir būdus pedagogai naudoja sprendžiant konfliktus (18, 19, 24 klausimai) bei įvertinti socialinio pedagogo vaidmenį mokykloje (25 ir 26 klausimai).

Apklausiai atlikti buvo iš anksto sutarta su mokyklų direktoriais ir direktore, kurie davė sutikimą (žr. 3, 4, 5 priedus) atlikti anketinę mokinių apklausą. Anketinė mokinių apklausa vyko balandžio 1 - 10 dienomis.

Pirmiausiai, tyrimo metu gautiems duomenims apdoroti buvo naudojama statistinė tyrimo duomenų analizė kompiuterine SPSS 17.0 (*Statistic Package for Social Sciences*) programos versija. Buvo taikomas faktorinės analizės metodas.

Antra, anketos atviriems klausimams buvo atlikta turinio (content) analizė, o taip pat, respondentų atsakymams buvo naudojama koduotė: „I“ – pirmas informantas ir t.t. Duomenys ir rezultatai pateikti lentelėse ir paveiksluose.

Grafiškai duomenys apipavidalinti *Microsoft Excel 2010* bei *Microsoft Word 2010* kompiuterinėmis programomis .

Likę ir empirinėje dalyje nepateikti duomenys pateikti 6 priede.

3.2. Respondentai

Tyrimo metu buvo apklausta viena respondentų grupė – mokiniai. Jiems 300 anketų iš kurių tinkamai užpildytos grįžo 291 anketos (N=291). Anketų grįžtamumo procentas 97 proc.

Tyrimo dalyvavo Šiaulių miesto Juventos progimnazijos, Kuršėnų miesto Lauryno Ivinskio gimnazijos ir Kuršėnų miesto pagrindinės mokyklos V-XII klasių mokiniai. Anketinei apklausai buvo taikyta patogioji atranka.

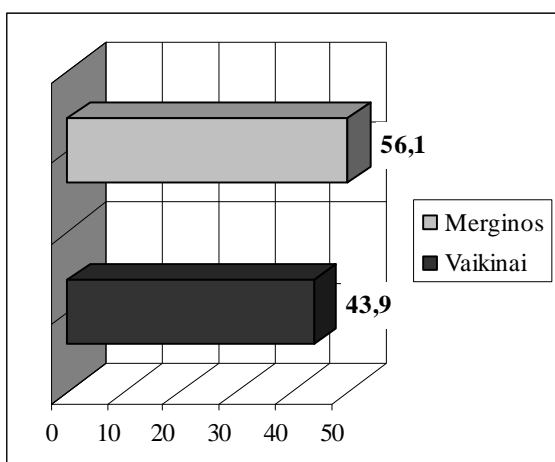
Pagrindinis tyrimo dalyvių atrankos kriterijus – įvairus mokinių amžius – nuo 11 iki 19 metų. Šis amžiaus tarpsnis pasirinktas, nes 291 respondentų imtis leidžia tikėtis pakankamo analizės vienetų skaičiaus bei kuo įvairesnių atsakymo variantų.

Siekiant laikytis etiškumo principų anketos buvo anonimiškos.

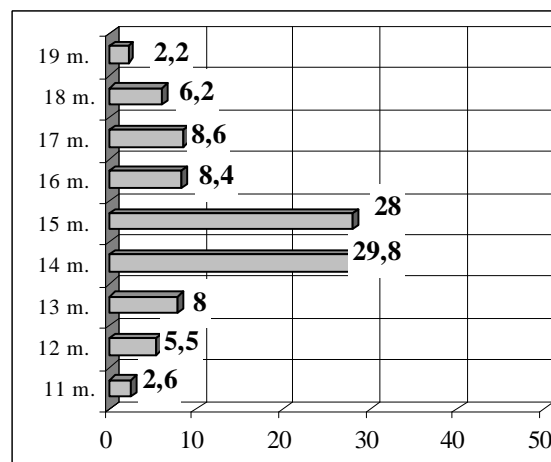
3.3. Tyrimo dalyvių demografiniai duomenys

Tyrimo dalyvavo 291 mokiniai, iš jų 163 sudarė merginos bei 128 vaikinai.

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir klases pateikti 1, 2 paveiksluose.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, %, (N=291)

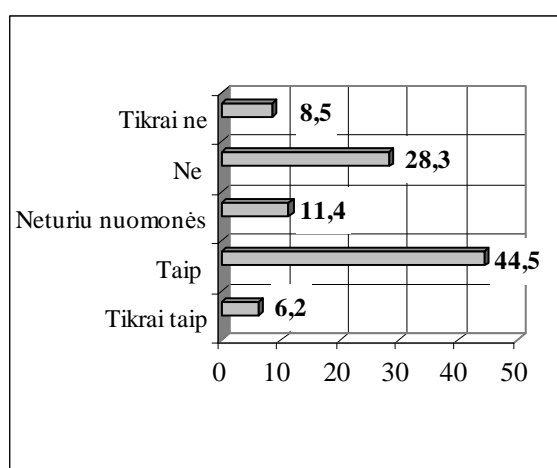

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių, %, (N=291)

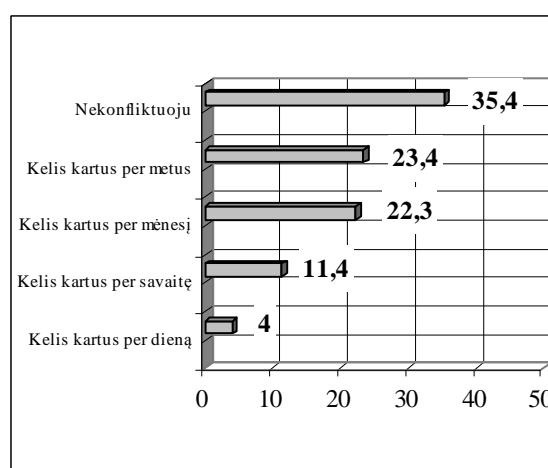
1 paveiksle pavaizduotas respondentų pasiskirstymas pagal lytį yra beveik vienodas. 56,1 proc. (163) sudaro merginos, o 43,9 proc. (128) sudaro vaikinai. Tarp respondentų lyties tėra 12,2 procento skirtumas.

2 paveiksle pavaizduotas respondentų amžiaus įvairovės pasiskirstymas. Palyginus respondentų amžių, matyti, kad daugiausiai tyrime dalyvavo 14 metų (29,8 proc.) ir 15 metų (28 proc.) mokiniai. O mažiausia respondentų dalis (2,2 proc.) buvo 19 metų mokiniai.

3.4. Mokinių požiūris į konfliktų priežastis tarp pedagogų ir mokinių

3 pav. Respondentų nuomonė, ar su visais pedagogais jie gerai sutaria, %, (N=291)

4 pav. Respondentų nuomonė, kaip dažnai jie konfliktuoja su pedagogais, %, (N=291)

3 paveiksle duomenys rodo, ar su visai pedagogais mokiniais sutaria. Didžioji dalis respondentų (44,5 proc.) pažymėjo, kad *Taip* sutaria su pedagogais, o nemaža dalis respondentų (28,3 proc. ir 8,5 proc.) nesutaria (*Ne; Tikrai ne*) su pedagogais.

4 paveiksle duomenys rodo, kaip dažnai respondentai konfliktuoja su pedagogais. Didžioji dalis respondentų pažymėjo (35,4 proc.), kad visiškai *nekonfliktuoja* su pedagogais. 4 proc. respondentų konfliktuoja net *kelis kartus per dieną*, o 11,4 proc. respondentų konfliktuoja *kelis kartus per savaitę*.

Priežastys, dėl kurių pedagogai ir mokiniai konfliktuoja tarpusavyje, parodyti 1 lentelėje. Šioje lentelėje parodytos priežastys, kurias sukelia tik pedagogas. Priežastys buvo išskirtos ir sugrupuotos pagal mokinių išsakytas nuomones.

1 lentelė

Konfliktų priežastys, kurias sukelia tik pedagogas

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Profesinės ir bendrosios pedagogo kompetencijos	Netinkamas pasiekimų ir pažangos vertinimas	14	„Mokytoja mane neteisingai įvertino <...>“. (I97) „Kilo konfliktas dėl neteisingo mano darbo įvertinimo <...>“. (I101)
	Veiklų ir užduočių planavimas	9	„Konfliktas dėl mokytojo paskirtos užduoties <...>“. (I36) „<...> mokytoja davė spręsti I grupę, tačiau po darbo pasakė, kad man buvo skirta II grupė <...>“. (I169)
Neigiamos asmeninės pedagogo savybės	Nusistatymas ir netolerantiškumas prieš mokinį	30	„<...> manau, kad tam tikras mokytojas manę nemėgsta“. (I53) „<...> mokytojas labai dažnai savo „juokeliais“ net nesuprasdamas, kad gali vaiką įžeisti, pasako tai, kas jam tuo metu yra juokinga, bet tik jam vienam <...>“. (I94) „Nes mokytojas prasivardžiuoja <...>“. (I115) „<...> kai kurie mokytojai žemina, išskiria į grupę <...> (I153) „<...> kurie turi iš ankstinį nusistatymą prieš kai kuriuos mokinius“. (I206) „Vertina mokinį pagal jį, nei pagal darbą <...>“. (I221) „Mokytojai nepastebi jog stengiamasi, yra susidarę kitokių nuomone“. (I267) „Mokytojai netolerantiški, mokytojai diskriminuoja“. (I268) „<...> kiti mokytojai vertina pagal, kas tu esi“. (I278)
	Nuomonių ir interesų skirtumai	28	„<...> mūsų nuomonės įvairiais klausimais labai skiriasi“. (I36) „Ne visi mokytojai sutinka su mano nuomone“. (I246) „Nesutampa interesai“. (I260)
	Charakterio skirtumai	5	„Kai kurie mokytojai yra labai griežti <...>“. (I35) „Kai kurie mokytojai yra labai griežti <...>“. (I35)

	Griežtumas	4	„Kai kurie mokytojai yra labai griežti <...>“. (I35)
	Savo vaidmens sureikšminimas	3	„Kai kurie mokytojai labai susireikšminę <...>“. (I36) „Nes kiti mokytojai yra per daug save iškęę, su vaikais nemoka bendrauti“. (I94)

Anketoje 7 – uoju klausimu informantams buvo pateiktas klausimas – „Dėl kokių priežasčių ne su visais mokytojais gerai sutari?“ ir šios priežastys aiškiai įvardintos 2 kategorijose: *profesinės ir bendrosios pedagogo kompetencijos* ir *neigiamos asmeninės pedagogo savybės*.

Pirmojoje kategorijoje išryškėjo 3 subkategorijos: *netinkamas pasiekimų ir pažangos vertinimas*, *veiklų ir užduočių planavimas* bei *amžiaus ir išsilavinimo skirtumai*. Reikšmingiausia subkategorija šioje kategorijoje yra *pasiekimų ir pažangos vertinimas* (14 teiginių). Tai rodo, kad pedagogai sukelia konfliktus dėl netinkamo *vertinimo/įvertinimo*. Autorius Navaitis (1998) savo darbuose teigia, kad netinkamas ar neteisingas vertinimas gali negatyviai veikti ne tik pačios mokyklos gyvenimą, bet ir svarbiausia, kliudyti pačiai pedagoginei veiklai.

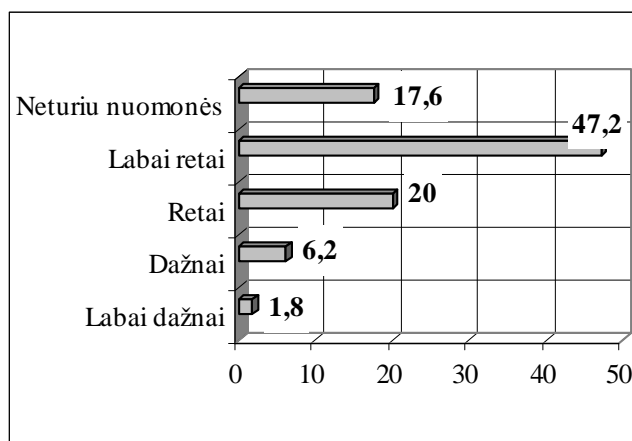
Taip pat konfliktai kyla dėl *veiklų ir užduočių planavimo* (9 teiginiai). Informantų teigimu, konfliktai kyla dėl pedagogo netinkamai paskirtos užduoties, nes pasak autorės Cowley (2006), klasės nusiteikimas labai priklauso nuo to, kaip pedagogas pateikia ir kaip paaiškina užduotį. Taip pat buvo išskirta tokia subkategorija, kaip *amžiaus ir išsilavinimo skirtumai*. Tai rodo, kad konfliktai kyla ir dėl mokinių ir pedagogų amžiaus ir išsilavinimo skirtumų.

Antrojoje, taip pat reikšmingoje, kategorijoje išskirtos 7 subkategorijos: *nusistatymas ir netolerantiškumas prieš mokinį*, *nuomonių ir interesų skirtumai*, *charakterio skirtumai*, *griežtumas*, *savo vaidmens sureikšminimas*, bei *reiklumas ir emocijų nevaldymas*. Autorė Cowley (2006) teigia, kad toks emociingas pedagogo reagavimas gali net paskatinti ir mokinius taip pat reaguoti. Reikšmingiausia subkategorija išskirta, kaip *nusistatymas ir netolerantiškumas prieš mokinį* (30 teiginių). Tai daugiausiai teiginių turinti subkategorija. Tai rodo, kad pedagogai *nusistato* prieš mokinį, *vertina* mokinį pagal tam tikras jo ypatybes, *žemina*, *susidaro tam tikrą nuomonę* ir kt. Dėl ko ir kyla konfliktai tarp mokinių ir pedagogų.

Taip pat kita svarbi subkategorija išskirta, kaip *nuomonių ir interesų skirtumai* (28 teiginiai). Tai dar viena priežastis, sukelianti konfliktus.

Taip pat konfliktai kyla, kai mokytojai yra griežti, reiklūs, nevaldo emocijų. Taip pat, kai yra skirtingi charakteriai bei kai vyrauja savo vaidmens sureikšminimas.

Duomenų analizė atskleidė, dėl kokių priežasčių kyla konfliktai, kuriuos sukelia pedagogai. 5 paveiksle pavaizduoti duomenys, kaip dažnai mokiniai patys sukelia konfliktus.

5 pav. Respondentų nuomonė, kaip dažnai konfliktai kyla dėl mokinių kaltės, %, (N=291)

5 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad respondentai *labai retai* patys sukelia konfliktus (47,2 proc.). *Retai* konfliktus sukelia 20 proc. respondentų. 17,6 proc. respondentų šiuo klausimu *neturėjo nuomonės*. Tačiau 6,2 proc. respondentų pažymėjo, kad *dažnai* sukelia konfliktus (6,2 proc.), o 1,8 proc. konfliktus sukelia *labai dažnai*.

Respondentai, taip pat išreiškė nuomonę apie konfliktų priežastis, kurias jie sukelia. Duomenys pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė

Konfliktų priežastys, kurias sukelia tik mokiniai

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Drausmės ir elgesio pažeidimai	Elgesio pažeidimai	15	„Konfliktas kilo dėl mandagaus elgesio taisyklių, kurių aš nesilaikiau <...>“. (I43) „Negražiai kalbėjau su mokytoja“. (I54) „Atsikabinėjau <...>“. (I58) „Įžeidžiau mokytoją <...>“. (I117) „Esu problematiškas vaikas“. (I273)
	Drausmės trūkumas	8	„<...> už kalbėjimą <...>“. (I87) „Mokytoja man liepė pasidėti telefoną, tačiau aš nepasidėjau <...>“. (I167) „Sukėliau triukšmą klasėje <...>“. (I222)
	Pareigų neatlikimas	7	„Reikėjo perskityti tekstą, bet kadangi aš nebuvo mokykloje <...> aš jo neperskaičiau <...>“. (I150) „Nepadariau tam tikro darbo <...>“. (I53) „Mokytoja supyko, kad nepadariau namų darbų <...>“. (I80)
Asmeninės savybės	Antipatijos raiška	8	„<...> nepatinka mokytoja man“. (I92) „<...> jei pamoka patinka nelabai, su mokytojais nesutariu <...>“. (I168) „Jaučiame antipatiją <...>“. (I213)
	Ignoravimas	5	„Mokytoja man davė pastabą nekalbėt per pamoką <...> aš nesiklausiau <...>“. (I33)

			„<...> aš ją ignoravau <...>“. (I151) „<...> tačiau vistiek neklausiau, bet dariau savo <...>“. (I171)
	Plepumas	4	„Esu plepus, dėl to mokytojai manęs nemėgsta <...>“. (I79) „Nervinu <...> savo šnekėjimu per pamoką“. (I88) „Nes esu per daug kalbi <...>“. (I204)
	Charakterio savybės	3	„Dėl <...> savo charakterių <...>“. (I82) „<...> nemėgstu nusileisti“. (I89)

Anketoje 7- uoju klausimu (*Parašyk, dėl kokių priežasčių ne su visais mokytojais gerai sutari?*) buvo siekiama išsiaiškinti konflikto priežastis ir išsiskyrė aiškios priežastys, kurias sukelia tik mokiniai. Priežastys įvardintos 2 kategorijose: *drausmės ir elgesio pažeidimai* bei *neigiamos asmeninės savybės*.

Pirmojoje kategorijoje išryškėjo 3 subkategorijos: *elgesio pažeidimai*, *drausmės trūkumas* ir *pareigų neatlikimas*. Pati reikšmingiausia ir daugiausiai teiginių (15 teiginių) turinti subkategorija išskirta kaip *elgesio pažeidimai*, kuri rodo, kad mokiniai atsikalbinėja prieš mokytoją, juos įžeidinėja ar elgiasi neigiamai, patys išprovokuodami konfliktą. Taip pat, konfliktai kyla ir dėl mokinių *drausmės trūkumo* (8 teiginiai) bei *pareigų neatlikimo* (7 teiginiai). Autorė Beržinienė (2000) teigia, kad tokie mokiniai, kurie sukelia konfliktus dėl nepaklusnumo, elgiasi nepagarbiai, nemandagiai, įžeidinėja pedagogus ir t.t., siekia pademonstruoti jėgą, t.y. bando parodyti, kad situaciją valdo jie, o ne pedagogai.

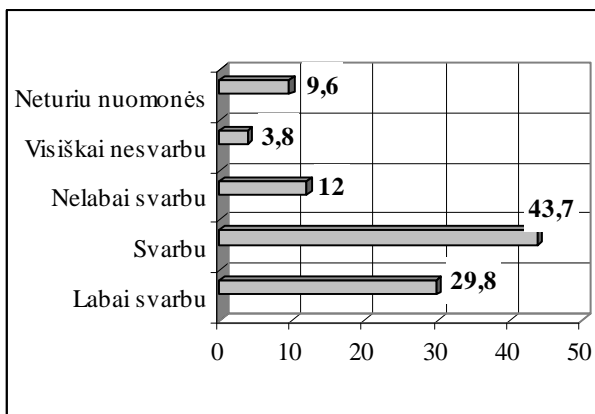
Antroji kategorija yra orientuota į mokinių *neigiamas asmenines savybes (antipatijos raiškos, ignoravimo, plepumo, charakterio savybių* bei *netolerantiškumo)* dėl kurių ir kyla konfliktai. Navaitis (1998) ignoravimą apibūdina, kaip veiksmingą bręstančio konflikto sprendimo priemonę. Reikšmingiausia subkategorija išskirta kaip *antipatijos raiška* (8 teiginiai). Tai rodo, kad konfliktai kyla dėl to, kad mokiniams nepatinka mokytojai ar jų dėstoma disciplina. Jei mokiniams nepatinka pamoka ar tos disciplinos mokytojas, tai mokinių sėkmė mokymosi metu mažėja ir padidėja konfliktų tikimybė.

Apibendrinant, autorė Beržinienė (2000), teigia, kad mokiniai visada randa įvairiausių būdų kaip sutrikdyti drausmę klasėje. Jos teigimu, individualiosios psichologijos teorija teigia, kad mokiniai sukelia konfliktus, nes pirmiausiai nori pasiekti vieną iš keturių trumpalaikių tikslų (dėmesio, keršto, parodyti jėgą, atsiriboti – vengti). Taip pat, nori patenkinti priklausymo poreikį, bei paprasčiausiai mokiniai patys pasirenka elgesio būdą.

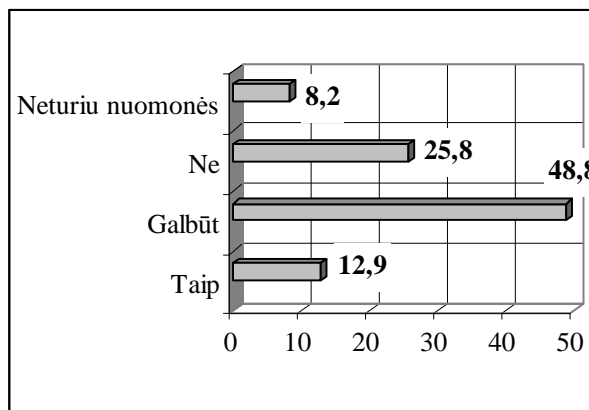
Dažniausiai, tiek tarp mokinių, tiek tarp mokytojų konfliktai kyla, dėl kiekvieno jų tam tikrų asmeninių (neigiamų) savybių. Pirmiausiai dėl skirtingų nuomonių, interesų, taip pat dėl

skirtingų charakterio savybių. Rečiausiai konfliktai kyla dėl amžiaus skirtumo, emocijų nevaldymo ir pan.

3.5. Mokinių požiūris į pedagogų konfliktų sprendimo būdus ir metodus

6 pav. Respondentų nuomonė, ar svarbu mokymo(-si) procese aptarti konfliktų mokykloje pasekmes, galimus jų sprendimo būdus, %, (N=291)

7 pav. Respondentų nuomonė, ar pedagogams pakanka konfliktų sprendimo įgūdžių, %, (N=291)

Kaip rodo duomenys 5 paveiksle, didelė dalis respondentų (net 43,7 proc.) pažymėjo, kad mokykloje yra *svarbu* aptarti konfliktų iškilusių mokykloje pasekmes bei galimus jų sprendimo būdus. Taip pat nemažai respondentų (29,8 proc.) pažymėjo, kad konfliktų pasekmių aptarimas ir jų sprendimo būdai yra *labai svarbūs*, tuo tarpu 12 proc. respondentų pažymėjo, kad tai yra *nelabai svarbu*, o 3,8 proc. pažymėjo, kad tai yra *visiškai nesvarbu*. Tik 9,6 proc. respondentų šiuo klausimu neturėjo nuomonės.

6 paveikslo duomenys rodo, respondentų nuomonę apie pedagogų turimus konfliktų sprendimo įgūdžius. Beveik pusė respondentų (48,8 proc.) pažymėjo, kad pedagogams *galbūt* užtenka turimų konflikto sprendimo įgūdžių, tuo tarpu *Taip* pažymėjo tik 12,9 proc. visų respondentų. Paaiškėjo, kad vis dėl to kai kuriems pedagogams trūksta konflikto sprendimo įgūdžių. Tai pažymėjo 25,8 proc. respondentų. Kaip teigia autoriai Malinauskas ir Miškinis (2000), pedagogas, neturėdamas tinkamų konfliktų sprendimo įgūdžių ir gebėjimų, trikdo darbingumą ir aktyvumą, o tai ypač kenkia mokinių ugdymui(-si). Taip pat, autorius Navaitis (1998) savo darbuose teigia, kad mokytojai nėra pakankamai susipažinę su konfliktų sprendimo teorijomis ir pan.

Ir tik 8,2 proc. respondentų pažymėjo, kad šiuo klausimu neturi nuomonės.

Autorė Gailienė (2013) teigia, kad mokslinėje literatūroje vyrauja nemaža sąvokų įvairovė, apibūdinanti konflikto sprendimo alternatyvas, t.y. tam tikros alternatyvos, būdai, metodai ir pan. Tyrimo duomenų analizės metu, išryškėjo tam tikros strategijos, kuriomis pedagogai naudojami sprendžiant konfliktus. Duomenys aiškiai pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė

Pedagogų strategijos, kurios naudojamos sprendžiant konfliktus

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbacho α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Bendradarbiavimas	<i>Suteikia papildomos pagalbos mokantis.</i>	0,633	0,79	0,92	0,72	55,33
	<i>Mokytojas analizuoja jūsų (mokinių) poelgių motyvus.</i>	0,573	0,81			
	<i>Ieškoma papildomos informacijos apie Jus (mokinį).</i>	0,551	0,70			
	<i>Vyksta pokalbis su Jumis (mokiniais).</i>	0,478	0,65			
Prisitaikymas	<i>Mokytojas nusileidžia Jums (mokiniam).</i>	0,503	0,84		0,61	71,95
	<i>Mokytojo reikalavimai tampa vis mažesni.</i>	0,417	0,84			
Kompromisas	<i>Mokytojas stengiasi aptarti problemą, diskutuoja su Jumis (mokiniais) ir ieško bendro susitarimo.</i>	0,612	0,89		0,66	62,27
	<i>Mokytojas aptaria galimus sprendimo būdus ir variantus</i>	0,604	0,91			
Rungtyniavimas	<i>Mokytojas demonstruoja savo užimamą padėtį bei valdžią, taip priversdamas Jus (mokinį) paklusti.</i>	0,449	0,48		0,71	61,14
Pritraukimas	<i>Mokytojas stengiasi skirti daugiau dėmesio Jums, pvz., pakalbina pertraukų metu.</i>	0,682	0,78		0,88	54,99
	<i>Mokytojas stengiasi Tave labiau pažinti.</i>	0,681	0,83			
	<i>Mokytojas rodo supratingumą Tavo atžvilgiu.</i>	0,677	0,77			
	<i>Pagiria.</i>	0,666	0,78			
	<i>Pastangos vertinti objektyviau.</i>	0,642	0,74			
	<i>Parašo didesnę pažymį paskatinimui.</i>	0,623	0,72			
	<i>Suteikia papildomos pagalbos (pvz., neaiškią temą paaiškina pertraukos metu).</i>	0,600	0,72			
<i>Užtaria konflikto metu.</i>	0,409	0,50				

3 lentelės tęsinys

Kreipimasis pagalbos	<i>Kreipiasi pagalbos į psichologą.</i>	0,663	0,80	0,88	58,55
	<i>Kreipiasi pagalbos į klasės mokinius.</i>	0,659	0,74		
	<i>Kreipiasi pagalbos į mokyklos administraciją.</i>	0,647	0,81		
	<i>Kreipiasi pagalbos į tėvus.</i>	0,636	0,77		
	<i>Kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą.</i>	0,636	0,75		
	<i>Kreipiasi pagalbos į auklėtoją.</i>	0,616	0,76		
	<i>Kreipiasi pagalbos į Švietimo ministerijos darbuotoją.</i>	0,612	0,70		
Spaudimas	<i>Sako pastabas, perspėja.</i>	0,610	0,88	0,71	77,71

Gauti duomenys rodo, kad išryškėjo 7 faktoriai – *bendradarbiavimas, prisitaikymas, kompromisas, rungtyniavimas, pritraukimas, kreipimasis pagalbos ir spaudimas*.

Teiginių statistinis sąryšis su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, kad buvo gautos aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Apie tai liudija koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,48 \leq r \leq 0,91$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 54,99 proc. iki 77,71 proc. Matricos tinkamumą faktorinei analizei rodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris šiuo atveju yra labai aukštas (0,92). Pavienių faktorių vidinė konsistencija, kuri įvertinta Cronbacho alpha koeficientu, svyruoja nuo 0,61 iki 0,88.

Lentelėje išryškėjo 7 pagrindinės (*bendradarbiavimo, prisitaikymo, kompromiso, rungtyniavimo, pritraukimo, kreipimasis pagalbos ir spaudimo*) pedagogų konfliktų sprendimo strategijos.

Pirmasis faktorius išskirtas, kaip *bendradarbiavimas* ir sudarytas iš 4 teiginių. Didžiausią faktorinį svorį šiame kontekste turi požymis „*Suteikia papildomos pagalbos mokantis*“ (0,633), kuris rodo, kad mokytojai sprenddami konfliktus tarp jų ir mokinių, suteikia papildomos pagalbos mokymo (-si) metu.

Antrasis faktorius išskirtas, kaip *prisitaikymas*. Šiame kontekste didžiausią faktorinį svorį turi požymis „*Mokytojas nusileidžia Jums (mokiniam)*“ (0,503). Teiginyse rodo, kad pedagogai sprenddami konfliktus su mokiniais jiems nusileidžia, taip užbaigdamas patį konfliktą.

Trečiasis, taip pat svarbus, faktorius išskirtas, kaip *kompromisas*, t.y. „*mokytojas stengiasi aptarti problemą, diskutuoja su Jumis (mokiniais) ir ieško bendro susitarimo*“ todėl požymis turi didžiausią faktorinį svorį (0,612).

Ketvirtasis faktorius išskirtas, kaip *rungtyniavimas* ir išskirtas požymis „*mokytojas demonstruoja savo užimamą padėtį bei valdžią, taip priversdamas Jus (mokinius) paklusti*“ (0,449).

Daugiausiai požymių (8) turintis išskirtas penktasis faktorius – *pritraukimas*. Didžiausią faktoriinį svorį (0,682) turi „*mokytojas stengiasi skirti daugiau dėmesio Jums, pvz., pakalbina pertraukų metu*“ požymis.

Daugiausiai požymių (7) turi *kreipimosi pagalbos* faktorius. Didžiausią faktoriinį svorį (0,663) turi *kreipimosi pagalbos pas psichologą* požymis. Tai rodo, kad pedagogai įsivyravus konfliktui dažnai pagalbos kreipiasi į psichologą, tačiau autorius Navaitis (1998) teigia, kad dažniausiai pagalbos į psichologą kreipiamasi tik tuomet, kai situacija tampa nebevaldoma.

Septintais faktoriaus faktoriinį svorį (0,610) turi požymis - *sako pastabas, perspėja*. Galima daryti išvadą, kad į konfliktišką situaciją pedagogai mažai linkę reaguoti taip pat konfliktiškai.

Koreliacijos tyrimo duomenų analizės rezultatai atskleidžia, kad mokytojai naudoja nemažai įvairių konflikto sprendimo strategijų, siekiant vienaip ar kitaip išspręsti konfliktus.

3 lentelė

Priemonės, kurių pedagogai imasi pirmiausiai įsivyravus konfliktui

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbacho α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Komunikacija tarp mokyklos bendruomenės narių ir tėvų	<i>Kreipiasi pagalbos į auklėtoją</i>	0,591	0,64	0,63	0,60	55,63
	<i>Išsiviečia konfliktuojančių mokinių tėvus į mokyklą</i>	0,574	0,81			
	<i>Kreipiasi pagalbos į mokyklos direktorių</i>	0,448	0,77			
Sprendimo būdų ieškojimas	<i>Pirmiausiai išklauso mokinio nuomonės, o tada imasi veiksmų</i>	0,638	0,60	0,67	72,54	
	<i>Bando ieškoti būdų, kaip spręsti konfliktą</i>	0,601	0,85			

Gauti duomenys rodo, kad išryškėjo 2 faktoriai – *komunikacija tarp mokyklos bendruomenės ir sprendimo būdų ieškojimas*.

Teiginių statistinis sąryšis su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, kad buvo gautos aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įvairių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Apie tai liudija koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,60 \leq r \leq 0,85$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 55,63 proc. iki

72,54 proc. Matricos tinkamumą faktorinei analizei rodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris šiuo atveju yra pakankiamas (0,63). Pavienių faktorių vidinė konsistencija, kuri įvertinta Cronbacho alpha koeficientu, yra nuo 0,60 iki 0,67.

Lentelėje pateikti tyrimo duomenų faktorinės analizės rezultatai išryškino 2 pagrindinius būdus, kurių mokytojai imasi pirmiausiai. Pirmasis faktorius išskirtas, kaip *komunikacija tarp mokyklos bendruomenės ir tėvų*. Didžiausią faktorinį svorį šiame kontekste turi požymis „*Kreipiasi pagalbos į auklėtoją*“ (0,591), kuris rodo, kad pedagogai sprenddami konfliktus tarp jų ir mokinių, pirmiausiai konfliktą sprendžia kreipdamiesi pagalbos į klasės auklėtoją. Taip pat pedagogai *pagalbos kreipiasi į mokyklos direktorių* bei *kviečiasi į mokyklą konfliktuojančių mokinių tėvus*.

Antrasis faktorius išskirtas, kaip *sprendimo būdų ieškojimas*. Didžiausią faktorinį svorį šiame kontekste turi požymis „*Pirmiausiai išklauso mokinio nuomonės, o tada imasi veiksmų*“ (0,638), kuris rodo, kad pedagogas pirmiausiai išklauso mokinio nuomonės apie konfliktą, o tada imasi veiksmų, kurie padeda spręsti konfliktus.

Koreliacijos tyrimo duomenų analizės rezultatai atskleidžia, kad pedagogai, iš karto įsivyravus konfliktui, naudojami keliais svarbiais veiksmais, t.y. kreipiasi pagalbos į mokyklos bendruomenės narius bei tėvus, tada išklauso pačio mokinio nuomonės ir tada imasi veiksmų konfliktui spręsti.

Informantų duomenų analizė, kaip konfliktus sprendžia kartu tiek mokiniai, tiek pedagogai, atskleisti 5 lentelėje.

5 lentelė

Konfliktų sprendimo būdai, kurių imasi tiek mokiniai, tiek pedagogai kartu

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Spaudimas	Drausminimo priemonės ir būdai	12	„ <i>Mokytojas dažniausiai įrašo pastabą į e. dienyne</i> “. (I68) „ <i>Mane sudrausmino <...></i> “. (I87) „ <i><...> ji surašė ant manęs raštą <...></i> “. (I117) „ <i><...> nes pastabą įrašė man <...></i> “. (I153) „ <i><...> parašė tėvams pranešimą</i> “. (I54) „ <i><...> mokytoja perspėjo mane <...></i> “. (I227)
Bendradarbiavimas	Kalbėjimasis	8	„ <i><...> po konflikto su mokytoja pasikalbėjome</i> “. (I208) „ <i><...> kitą dieną nuoširdžiai pasikalbėjome</i> “. (I216)
Klaidos suvokimas	Atsiprašymas	6	„ <i><...> po pamokos atsiprašiau <...></i> “. (I33) „ <i><...> mokytojas <...> manęs atsiprašė</i> “. (I99) „ <i><...> atsiprašiau jos <...></i> “. (I117)
	Elgesio taisymas	4	„ <i><...> mokytoja bando taisyti</i> “. (I28) „ <i><...> galiausiai ji suprato klaidą ir viską sutvarkė</i> “. (I164)

Klausimu „Apibūdink bent vieną konfliktą kilusį tarp tavęs ir pedagogo ir/bei trumpai parašyk, kaip būtent jį kartu išsprendėte“ buvo siekiama išsiaiškinti pagrindines problemas, dėl kurių yra konfliktuojama (priežastys pateiktos 1 ir 2 lentelėse) ir kaip jas sprendžia tiek patys mokiniai, tiek pedagogai kartu, duomenys pateikti 5 lentelėje. Priežastys įvardintos 3 kategorijose: *spaudimas, bendradarbiavimas, klaidos suvokimas*.

Reikšmingiausią subkategoriją informantai įvardija ir kaip pagrindinį konfliktų sprendimo būdą renkasi įvairias *drausminimo priemones ir būdus* (10 teiginių). Informantai įvardija *pastabas, perspėjimus, raštiškas priemones*, kaip pedagogų konfliktų sprendimo priemones ar būdus. Tačiau bėda ta, kaip teigia autorė Beržienė (2000), kad sudrausminęs ar įrašęs pastabą pedagogas, mokinį sudrausmins ir privers elgtis tinkamai tik trumpam. Ir teigia, kad norint mažinti netinkamą elgesį, daugiau dėmesio mokiniams skirti reikia tada, kai jie elgiasi teigiamai. Taip pat, autorius Navaitis (1998) teigia, kad tokios konflikto sprendimo priemonės, kaip pastabos ir kitos panašios priemonės būna nenaudingos, nes toks konfliktų sprendimo būdas dažniausiai iššaukia naujus konfliktus.

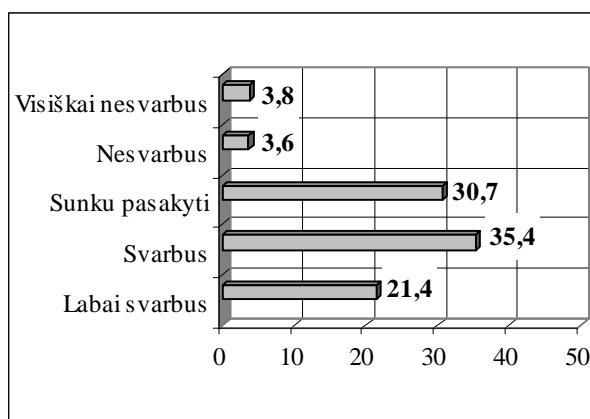
Antroji subkategorija, taip pat dažnai įvardinama informantų, tai *bendradarbiavimas* (8 teiginiai). Tai rodo, kad tiek pedagogai, tiek mokiniai kartu stengiasi komunikuoti, bendrauti, aiškintis problemą ir kartu ją išspręsti. Navaitis (1998) teigia, kad konfliktas sėkmingai išsprendžiamas, kai dalyviai vienija savo pastangas ir ieško bendrų sprendimų, o toks suvienijimas leidžia ir sudaro sąlygas dalyviams komunikuoti.

Trečiojoje kategorijoje išskirtos 2 subkategorijos: *atsiprašymas* (6 teiginiai) ir *elgesio taisymas* (4 teiginiai). Matome, kad ne tik mokiniai, bet ir pedagogai suvokia, kad tam tikrose situacijose pasielgė netinkamai ir norėdami ištaisyti situaciją atsiprašo vienas kito ir bando taisyti netinkamą elgesį.

Apibendrinant, galima teigi, kad pedagogai neapsieina be tokių drausminimo priemonių, kaip pastabos, perspėjimai, tėvų iškvietimas į mokyklą.

3.6. Mokinių požiūris į socialinio pedagogo vaidmenį sprendžiant konfliktus

Atsakymų į 25 – ajį anketos klausimą (*Tavo nuomonė, koks yra socialinio pedagogo vaidmuo sprendžiant konfliktus?*) duomenų rezultatai parodė aiškų nuomonių pasiskirstymą. Rezultatai atskleisti 7 paveiksle.

8 pav. Mokinių nuomonė apie socialinio pedagogo vaidmenį sprendžiant konfliktus, %, (N=291)

Šiame paveiksle matyti apklaustųjų nuomonė apie socialinio pedagogo reikšmingumą sprendžiant konfliktus tarp mokinių ir mokytojų. 35,4 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje sprendžiant konfliktus yra *svarbus* ir 21,4 proc. pažymėjo, kad vaidmuo yra *labai svarbus*. Tik maža dalis apklaustųjų pažymėjo, kad socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje sprendžiant konfliktus yra *nesvarbus* (3,6 proc.) ir *visiškai nesvarbus* (3,8 proc.). Dauguma respondentų (30,7 proc.) šiuo klausimu *neturėjo nuomonės*.

Socialinio pedagogo funkcijos, padedančios spręsti konfliktus tarp mokinių ir pedagogų, išvardintos 6 lentelėje.

6 lentelė

Socialinio pedagogo veiklos funkcijos, kuriomis sprendžia konfliktus tarp pedagogų ir mokinių

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantis teiginys
Įvertinimo funkcija	Problemos aiškinimasis	19	„Išsiaiškina problemą <...>“. (I20) „Analizuoja veiksmus“. (I21) „Išsiaiškina visas smulkmenas <...>“. (I41) „<...> išsiaiškinti konflikto „židinį“. (I43)
	Individualus kalbėjimasis	17	„Kalbasi su mokiniu <...>“. (I82) „Pokalbiu“. (I101) „Pasikalba su manimi“. (I203) „Kviečia pasikalbėti <...>“. (I247)
	Išklauso bendrą nuomonę	10	„Randa bendrą nuomonę“. (I3) „Išklauso mano nuomonės <...>“. (I24) „<...> išklauso abi puses <...>“. (I74) „Pirma išklauso abi puses <...>“. (I218)

6 lentelės tęsinys

Konsultacinė funkcija	Pataria	6	„ <i>Pataria <...></i> “. (I157) „ <i>Jis pataria, ką daryti <...></i> “. (I173)
	Įneša naują požiūrį	2	„ <i>Jis padeda į mokytoją pažiūrėti kitaip</i> “. (I286)
Vadybinė funkcija	Nuraminimas	11	„ <i>Gal <...> taip pat nuraminti ir mokytoją</i> “. (I56) „ <i>Nuramina <...></i> “. (I177) „ <i>Jis padeda mus ramiai viską išsiaiškinti</i> “. (I201)
	Ieško sprendimo būdų	7	„ <i>Ieško išečių</i> “. (I99) „ <i><...> šnekasi apie galimas situacijas</i> “. (I168) „ <i><...> sako galimybę, kaip spręsti konfliktą</i> “. (I206)
	Ieško kompromiso	3	„ <i><...> ieško kompromiso</i> “. (I74) „ <i>Padeda abiem rasti kompromisą</i> “. (I168)
	Bandymas sutaukyti	3	„ <i>Bando sutaukyti</i> “. (I8) „ <i>Bando sutaukyti abi puses <...></i> “. (I285)
	Susitarimas	2	„ <i>Mėgina padėti susitarti <...></i> “. (I27)
Koordinacinė funkcija	Bendradarbiavimas su tėvais	5	„ <i><...> kviečiami tėvai</i> “. (I153) „ <i>Kviečiasi tėvus <...></i> “. (I168)
	Bendradarbiavimas su klasės auklėtoja	2	„ <i>Kviečia tėvus, kviečia auklėtoją <...></i> “. (I140)

Anketoje 26 - uoju klausimu mokinių buvo klausama, kaip socialinis pedagogas padeda spręsti konfliktus tarp mokinių ir pedagogų. Iš duomenų analizės išryškėjo 4 - ios socialinio pedagogo funkcijos: *įvertinimo, konsultacinė, vadybinė, koordinacinė funkcijos*. Šios funkcijos patikslina jo veiklos turinį, kurį atlikdamas socialinis pedagogas realizuoja įvairius savo socialinius vaidmenis. Šiomis funkcijomis socialinis pedagogas atlieka vieną iš savo veiklos uždavinių – mažina įtampą tarp pedagogų ir mokinių bei vykdo konfliktų prevenciją (Leliūgienė, 2003).

Pirmoji kategorija (*įvertinimo funkcija*) yra orientuota į pirminį pačio konflikto aiškinimąsi, pokalbį apie konfliktą (*problemos aiškinimasis, individualus kalbėjimasis, bendros nuomonės išklausymas*). Reikšmingiausia subkategorija yra *problemos aiškinimasis* (19 teiginių), kuri rodo, kad socialinis pedagogas pirmiausiai bando išsiaiškinti pačią problemą, jos smulkmenas. Taip pat socialinis pedagogas *individualiai kalbasi, bando išklaustyti bendrą nuomonę*.

Antroji kategorija išskirta, kaip *konsultacinė funkcija*. Reikšmingiausia subkategorija orientuota į *patarimus* (6 teiginiai). Tai rodo, kad socialinis pedagogas pataria, ką daryti vienu ar kitu atveju, o tuo pačiu pokalbiu *įneša naują požiūrį* į konfliktinę situaciją.

Trečioji kategorija - *vadybinė funkcija*, turi daugiausiai subkategorijų (6 kategorijos). Tai rodo, kad socialinis pedagogas naudoja įvairių priemonių ir būdų, kurių pagalba yra sprendžiamas konfliktas, t.y. jis *nuramina* konflikto dalyvius. Tai reikšmingiausia subkategorija (11 teiginių). Taip pat *ieško sprendimo būdų, kompromiso, bando sutaukyti* konflikto dalyvius. Taip pat mėgina padėti *susitarti*.

Socialinis pedagogas, konflikto metu taip pat bendradarbiauja ne tik su į konfliktą įsivėlusiais pedagogais, bet ir su konfliktuojančių mokinių tėvais bei klasių auklėtojais.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje yra reikšmingas ir reikalingas sprendžiant konfliktus. Duomenų analizė atskleidė, kad socialinis pedagogas imasi konstruktyvių priemonių ir būdų, kad pašalintų iškilusias problemas. Šis specialistas bendrauja su kiekvienu mokiniu atskirai, gilinaisi į jo vidų bei aiškinasi konflikto kilimo priežastis.

4 skyrius. SOCIOEDUKACINIS PROJEKTAS

„BENDRADARBIAVIMO LINKME“

1. Projekto aprašymas

1.1. projekto anotacija (trumpas projekto pristatymas nuo 1000 iki 2000 spaudos ženklų)

Projekto metu siekiama plėtoti ir gerinti pedagogų ir mokinių tarpusavio santykius, didžiausią dėmesį skiriant ir telkiant bendravimo ir bendradarbiavimo skatinimui, todėl pagrindinė ir tikslinė grupė – pedagogai (20) ir 7-8 klasių mokiniai (30). Daugiausiai dėmesio skiriama konfliktuojantiems mokiniams ir pedagogams tarpusavyje.

Iš projekto skirtų lėšų planuojama pirkti kanceliarines prekes (balto ir spalvoto popieriaus, piešimo priemonių), taip pat planuojama lėšas skirti, psichologui bei dėstytojo paskaitos atlyginimui, maisto produktams, suvenyrams bei ekskursijai.

Pradžioje planuojama suburti 20 – ies pedagogų ir 30 – ies mokinių komandą, kurie užduotims ir veikloms atlikti skirstytųsi į komandas (po 5 asmenis) kas kart skirtingai, kad per kiekvienas veiklas tektų kiekvienam pabūti kas kart su skirtingais dalyviais. Geriausiai pasirodžiusi komanda bus apdovanota padėka bei įvairiais suvenyrais (pakabukai, apyrankės ir kt.). Likę komandos nariai kas kart bus apdovanoti padėkos raštais.

Pirmiausiai projekto dalyviai projekto pradžioje susikurtų savo bendrą šūkį ir himną. Už geriausią kūrybą, laimėtojai bus apdovanoti. Taip pat, komandos ruošis komandinius šokius, kuriuos pristatys Mamų dienos proga. Geriausiai pasirodžiusi komanda gaus prizų. Komandos ruošis ir atlikinės veiklas sporto varžybose, „Protų mūšyje“, talentų šou, orientacinėse varžybose.

Taip pat, projekto metu siekiama pamokų metu vesti įvairius užsiėmimus, skirtus įvairių įgūdžių formavimui.

Projekto pabaigoje planuojama surengti turistinį vienos nakties žygį, skirtą aptarti viso projekto naudą, įgytas žinias ir įgūdžius, potyrius, jausmus ir kt. Žygio metu vaikai ir pedagogai prie laužo bendrautų, dalintųsi išpūdžiais. Žygis prasidėtų nuo X mokyklos iki vietos. Vaikai ir pedagogai nukeliautų X kilometrų.

Šio projekto viešinimui bus sukurta reprezentacinė bazė, kurioje bus svarbiausia laiku ir kokybiškai perduoti žinias, teikti informaciją apie patį projektą, vykdomas ir įvykdytas veiklas, sėkmes ir nesėkmes ir visa kita likusi informaciją.

Visus užsiėmimus stebės visa likusi mokyklos bendruomenė. Ji ir bus pagrindinė vertinimo komisija.

1.2. Projekto tikslas

Suburiant pedagogų ir mokinių komandą siekti plėtoti jų bendravimą ir bendradarbiavimą veiklose ir užsiėmimuose kartu ieškant veiksmingų ir inovatyvių priemonių bei būdų sprendžiant įvairias situacijas, ypač konfliktines.

1.3. Projekto uždaviniai

1. Įvairių veiklų pagalba skatinti pedagogus ir mokinius mokintis bendrauti ir bendradarbiauti, dirbti komandoje.
2. Siekti, kad pedagogai ir mokiniai kūrybingai valdytų ir spręstų iškilusias problemas ir kritiškai mąstyti.
3. Socialinių įgūdžių formavimo pagalba formuoti pedagogų ir mokinių požiūrį ir nuostatas į konfliktines situacijas.
4. Skatinti ugdyti ne tik mokinių, bet ir pedagogų kūrybiškumą.
5. Siekti, kad įgyta praktika ir įgūdžiai padėtų pritaikyti realiose situacijose.

2. Projekto poreikio pagrindimas

2.1. Situacijos (problemos) analizė: atlikti tyrimai, kiti duomenys¹⁰

Konfliktų mokykloje tarp pedagogų ir mokinių nuolatos daugėja. Todėl yra svarbu tinkamai paruošti pedagogą spręsti įvairias problemas, ypač konfliktus.

Konfliktai kyla ne tik dėl pačių mokinių, bet ir dėl pedagogų. Pirmiausiai, tyrimo rezultatai parodė, kad mokiniai konfliktus sukelia dėl drausmės ir elgesio pažeidimų (drausmės trūkumo, pareigų neatlikimo) bei asmeninių savybių (pedagogo ignoravimo, antipatijos, charakterio savybių). Pedagogai konfliktus sukelia dėl tam tikrų profesinių kompetencijų (netinkamo vertinimo, netinkamo veiklų ir užduočių planavimo bei informacijos suteikimo). Taip pat konfliktai kyla ir dėl pedagogų asmeninių savybių (nusistatymo prieš mokinį, nuomonių ir interesų skirtumų, charakterio savybių bei savo vaidmens sureikšminimo). Kaip rodo kiti tyrimai, dėl pedagogo neteisingumo, šiurkštumo, netakto, nusistatymo, kyla įvairiausi konfliktai (Miškinis, Malinauskas, 2000). Tai trukdo tarpasmeniniams santykiams bei daroma didžiulė žala mokymo(-si) procese. Todėl yra labai svarbu skatinti tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą per įvairias veiklas. Kaip teigia Čiuladienė (2013), skatinimas bendradarbiauti gali ne tik sustiprinti tarpusavio konstruktyvią sąveiką su mokiniu, bet ir pašalinti konflikto priežastį.

Kuriant komandą, svarbu, kad procesą ir jo turinį sietų apipusiai ryšiai, t.y., tarpasmeninių santykių plėtojimas ir pagrįstos idėjos turi eiti kartu. Pedagogai ir mokiniai, kurdami pozityvius santykius ne tik privalo vienas kitą papildyti, bet ir veikti kartu kurdami bendrą supratimą, kurio nė vienas iš jų neturėjo anksčiau ir nebūtų galėjęs pasiekti savarankiškai pasiekti (Botyriūtė, 2005).

2.2. Nacionaliniai ir/ar tarptautiniai (ES) dokumentai, pagrindžiantys projekto reikalingumą

Mokykla yra viena iš pagrindinių svarbiausių auklėjimo institucijų. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2001) švietimas apibūdinamas kaip ugdymas ir išsilavinimo teikimas, savišvieta; taip pat mokinių, jų tėvų (globėjų), švietimo įstaigų, mokytojų ir kitų švietimo teikėjų, švietimo pagalbos specialistų veiklų visuma. Tokie Lietuvos švietimo politikos siekiai leidžia įtraukti tiek pedagogus, tiek mokinius į mokyklos teikiamą ugdymą.

Vienas iš svarbiausių Lietuvos mokyklos uždavinių yra mokyklos siekis skatinti mokinių ir pedagogų bendravimą ir bendradarbiavimą. Šis uždavinys būtų geriausiai pasiektas per įvairias papildomas veiklas, įtraukus tiek pedagogus, tiek mokinius kartu.

Papildomo ugdymo bei vaikų ir jaunimo užimtumo pagrindiniai principai nusakomi Jungtinių Tautų Vaikų teisių konvencijoje, LR Vaiko teisių pagrindų ir apsaugos įstatyme.

Papildomas ugdymas – tai sudėtinė švietimo sistemos dalis, kuri yra skirta įvairaus amžiaus žmonėms, kuri leidžia turiningai leisti laisvalaikį, puoselėti kūrybines vertybes, plėtoti kūrybiškumą, socializaciją ir kt.

Papildomas ugdymas remiasi trimis svarbiais principais:

- lygių galimybių principu – svarbu tobulinti savo gebėjimus bei dalyvauti užimtumo programose ir kt.
- aktyvumo principas – svarbu, kad mokiniai bei pedagogai būtų aktyvūs, dalyvautų visuose organizuojamose veiklose.
- labilumo principas – svarbu, kad mokinys ar pedagogas, panorėjęs, dėl vienokių ar kitokių priežasčių galėtų atsisakyti veiklos pobūdį.

Svarbu atsižvelgti į šiuos principus, skatinant bendradarbiavimą, nes tiek pedagogai, tiek mokiniai turi teisę tobulėti, dalyvauti įvairiose užsiėmimuose, patys juos vykdyti, o taip pat ir būti aktyviems. Be to, kiekvienas jų turi teisę ir atsisakyti veiklos dėl tam tikrų priežasčių.

¹⁰ Situacijos analizė turi būti grindžiama ir magistro baigiamojo darbo empirinio tyrimo rezultatais

3. Projekto tikslinės grupės

1.1. Projekto tikslinės grupės

Projektu siekiama įtraukti į veiklas X mokyklos 20 pedagogų ir 30 mokyklos mokinių. Ypatingas dėmesys skiriamas pedagogams ir mokiniams, kurie konfliktuoja tarpusavyje.

Iš viso: 40 (M), 10 (V).

4. Projekto planas ir veiklos

Veiklos pavadinimas	1 mėn. Sausis	2 mėn. Vasaris	3 mėn. Kovas	4 mėn. Balandis	5 mėn. Gegužė	6 mėn. Birželis	7 mėn. Liepa
1 veikla. Paskaita, diskusija, mokymai apie bendradarbiavimo ir teigiamų santykių kūrimo būdų.	X						
2 veikla. Bendras pedagogų ir mokinių šūkis ir himnas.	X						
3 veikla. Internetinės svetainės kūrimas.	X						
4 veikla. Šokio kūrimas (Motinos dienos proga).							
5 veikla. Socialinių įgūdžių ugdymas pamokų metu.		X	X	X	X		
6 veikla. Sportiniai žaidimai ir varžybos.				X			
7 veikla. „Protų mūšis“ - „Atpažink konfliktą ir jį išspręsk“.			X		X		
8 veikla. Talentų šou „Išspręsk konfliktus“.		X		X			
9 veikla. Orientacinės varžybos „Surask ir pažink“.						X	
10 veikla. Turistinis vienos paros žygis. Aptarimas.						X	
11 veikla. Ekskursija Vilniaus požemiais.							X

5. Planuojami rezultatai

5.1. Projekto poveikis tikslinėms grupėms

Pirmiausiai, projekto metu dalyviai turiningai ir aktyviai leidžia laiką, tuo pačiu ne tik įgyja ir tobulina socialinius įgūdžius (bendravimo, atsakomybės, aktyvumo ir kt.) bei įgyja ir tobulina edukacinius įgūdžius (kūrybingumo, praktinius įgūdžius), bet ir praplečia akiratį.

5.2. Projekto metu planuojami sukurti inovaciniai produktai (metodai, programos, mokomoji medžiaga, publikacijos, etc.)

X mokykloje bus sukurtos ir taikomos veiklos ir užsiėmimai, kurie skatina bendravimą ir

bendradarbiavimą tarp pedagogų. Visos veiklos ir užsiėmimai bus užsiimami ne tik formalioje aplinkoje (klasėse), bet ir neformaliose (laukas, miškas ir kt.). Svarbu tai, kad projekte yra įtraukta nemažai pedagogų, kurie kartu su mokiniais, kurdami įvairias situacijas, sprenddami įvairius klausimus, galės atsiskleisti ir lavinti asmenines, elgesio ir bendravimo, organizacinius, kūrybiškumo įgūdžius.

5.3. Projekto tęstinumas

Planuojama projektą tęsti ir kitais metais, kviečiant prie projekto prisijungti ir daugiau mokyklų iš kitų miestų. Planuojama projekto laikotarpį pratęsti ir vykdyti visus mokslo metus (nuo rugsėjo mėn. iki gegužės mėn. pabaigos).

Taip pat planuojama ieškoti papildomų finansavimo šaltinių, teikiant paraiškas kitiems fondams, kad iš skirtų lėšų būtų galima vykdyti įvairaus masto veiklas ir užduotis.

5.4. Numatomas poveikis:

5.4.1. horizontaliu lygiu (politikai) (teisės aktai, viešumas, etc.)

- Mokinių ir pedagogų švietimas ir ugdymas;
- Skatinamas naujas ir patrauklus ugdymas, prisidedantis prie sėkmingo mokymo(-si) švietimo sistemoje.

5.4.2. vertikaliu lygiu (praktikai)

- Pedagogai ir mokiniai aktyviai dalyvauja veiklose ir užsiėmimuose, taip įgydami tam tikrų ne tik socialinių, bet ir edukacinių įgūdžių.

6. Numatomos išlaidos

Eil. Nr.	Išlaidų paskirtis	Projekto išlaidos	2015 metai	Išlaidos iš viso
1.	Paslaugų, susijusių su darbo pobūdžiu, autorinėmis sutartimis, pvz., lektoriams apmokėti (ne daugiau kaip 15 € už valandą)	1 veikla. Paskaitos.		
		X psichologo paskaita (3 val.)	3 val. * 15 €	45 €
		Doc. dr. X paskaita (3 val.)	3 val. * 15 €	45 €
			Iš viso:	90 €
2.	Kitų paslaugų, iš jų	2 veikla. Viešinio paslaugos		
		Internetinės svetainės kūrimo paslauga	57,92 €	57,92 €
			Iš viso:	57,92 €
2.1.	Kanceliarinės prekės	3 veikla. Socialinių įgūdžių plėtojimo užsiėmimai		
		Balti lapai	2 pak. * 2,30 €	4,60 €
		Spalvoti lapai	1 pak. * 3,30 €	3,30 €
		Flomasteriai	3 pak. * 2,73 €	8,19 €
		Spalvoti pieštukai	3 pak. * 2,89 €	8,67 €
	Išlaidos maistui	Maistas žygio metu	50 dalyvių * 1,62 €	81,08 €
			Iš viso:	105,84 €

		4 veikla. Apdovanojimams skirtos prekės		
2.2.	Pagaminimo paslaugų pirkimas	Rašiklių su X mokyklos atributika gamyba	45 vnt. * 0, 57 €	25, 65 €
		Maikučių su visų projekto dalyvių nuotrauka gamyba	50 vnt. * 6, 50 €	325 €
		Raktų pakabukų su X mokyklos atributika gamyba	45 vnt. * 0, 86 €	38, 70 €
		Puodelių su visų projekto dalyvių nuotrauka gamyba	50 vnt. * 4 €	200 €
		Medinių magnetukų su miesto herbu gamyba	50 vnt. * 0, 98 €	49 €
		Guminės apyrankės „Lithuania“	45 vnt. * 1, 16 €	52, 20 €
		Saldainiai „Kregždutė“	20 kg * 4, 20 €	84 €
			Iš viso:	774, 55 €
		5 veikla. Ekskursija		
2.3.	Transporto paslaugos (pvz., ekskursija, kelionės bilietai)	Bilietai: • pedagogams; • mokiniams.	10 € * 50 dalyvių	500 €
		Papildomos išlaidos lankomiems objektams: • pedagogams; • mokiniams.	4 € * 30 mokinių 6 € * 20 pedagogų	240 €
		Nuvykti ir grįžti į paskirties vietą	1 kelionė * 231, 69 €	231, 69 €
		Iš viso:	971, 69 €	
		IŠ VISO:	2000 €	

7. Finansavimo šaltiniai

Šaltinis	Suma. Lt
1. Paramos lėšos	2000 €
2. Pareiškėjo ir partnerių lėšos	0
3. Nacionalinės lėšos (valstybės biudžeto, savivaldybės biudžeto lėšos)	434, 43 € (X miesto savivaldybė)
4. Privačios lėšos	0
5. Kiti šaltiniai (įvardinti) (gali būti kiti potencialūs finansavimo fondai)	144, 81 € (mokinių tėvai)

Išvados

1. Konflikto sąvoka mokslinėje literatūroje apibūdinama įvairiai, tačiau autorių požiūrius vienija tai, kad konfliktas siejamas su skirtingų tikslų ir nuomonių susikirtimu. Žmonės išgyvena stiprias emocijas, kurios sukelia nemalonius potyrius.

Pagrindinės konflikto rūšys siejamos su objektyviomis ar subjektyviomis priežastimis. Pagal jas skiriami: į užduotis orientuotais konfliktais, socialiniais-emociniais konfliktais.

2. Mokykloje konfliktai dažnas reiškinys. Mokiniai ir pedagogai konfliktuoja dėl veiklos, poelgių ar santykių situacijų konfliktų. Literatūroje buvo minima, mokinių požiūriu, kad konfliktai kyla, nes pedagogai netinkamai vertina mokinių individualumą, neobjektyviai vertina žinias, elgiasi netaktiškai, o pedagogai teigia, kad mokiniai negerbia pedagogo darbo, nuolat pažeidžia elgesio ir drausmės taisykles, tingi mokytis.
3. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad nemaža dalis mokinių pripažįsta, kad konfliktai kyla dėl jų pačių kaltės. Duomenų analizė atskleidė, kad mokinių konfliktai kyla dėl drausmės ir elgesio pažeidimų bei neigiamų asmeninių mokinių savybių (antipatiškumo, ignoravimo, plepumo, charakterio savybių bei netolerantiškumo).

Taip pat mokiniai pripažino, kad konfliktai kyla ir dėl pačių pedagogų kaltės, dėl netinkamai naudojamų profesinių ir bendrųjų pedagogo kompetencijų, o taip pat ir dėl neigiamų asmeninių pedagogo savybių (nusistatymo prieš mokinį, emocijų nevaldymo, reiklumo, griežtumo ir kt.).

4. Duomenų analizės metu išryškėjo 7 pagrindinės konfliktų sprendimo strategijos: *bendradarbiavimas, prisitaikymas, kompromisas, rungtyniavimas, pritraukimas, kreipimasis pagalbos* bei *spaudimas*.

Tyrimo rezultatai parodė, kad pedagogai sprendami konfliktus pirmiausiai komunikuoja su konfliktuojančių mokinių tėvais, taip pat kreipiasi pagalbos į direktorių bei klasės auklėtoją. Ir tada ieško konfliktų sprendimo būdų.

Konfliktus stengiasi spręsti taikiai ne tik pedagogas, tačiau ir mokiniai. Kaip atskleidė tyrimo rezultatai, tiek pedagogai, tiek mokiniai konflikto metu vienas kito atsiprašo. Taip pat, mokinių nuomonė atskleidė, kad pedagogai konflikto metu bando taisyti savo netinkamą elgesį ir svarbiausiai, naudojami bendradarbiavimo strategiją (kalbėjimosi būdu). Tačiau rezultatai taip pat atskleidė, kad pedagogai naudoja ir spaudimo strategiją konfliktams spręsti: pastabos, perspėjimai ir kt.

5. Mokinių apklausos rezultatai atskleidžia, kad socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje, sprendžiant konfliktus, yra reikšmingas. Atlikus duomenų analizę, buvo identifikuotos 4 pagrindinės socialinio pedagogo veiklos funkcijos, kuriomis jis naudojasi sprendžiant konfliktus tarp mokinių ir pedagogų: *įvertinimo, konsultacinė, vadybinė* bei *koordinacinė funkcijos*.

Daugiausiai mokinių nuomonių išsiskyrė ties įvertinimo ir vadybinės funkcijų, t.y., socialiniai pedagogai pirma įvertina pačią problemą pokalbiu su konflikto dalyviais, išklauso bendrą nuomonę, o tada imasi atitinkamų veiksmų ir priemonių bei ieško būdų problemai spręsti.

Rekomendacijos pedagogams

Rekomendacijos sudarytos pagal išsakytą mokinių nuomonę anketoje 17-uoju klausimu (*Ką mokytojai daro netinkamai, kad mokiniams kyla konfliktai tarp mokinių ir mokytojų?*).

Dėl užduočių ir vertinimo	<ol style="list-style-type: none">1. Reikia tinkamai ir aiškiai išaiškinti skiriamas užduotis, nes ne visi mokiniai supranta tai iš karto.2. Vertinkite mokinius pagal jų žinių lygį, atliktas užduotis, o ne pagal asmeninius santykius ar jų netinkamą elgesį.3. Sudarykite sąlygas mokiniams patiems įveikti užduotis.4. Atsižvelkite į mokinių pastangas.5. Teisingai vertinkite atliktus darbus.
Dėl pedagogo savybių ir elgesio	<ol style="list-style-type: none">1. Būkite kantrūs, nes visi vaikai pereina paauglystės laikotarpį ir jį išgyvena skirtingai.2. Nerodykite savo valdingumo ir neaukštinkite savęs vaikų akivaizdoje.3. Nenuvertinkite mokinio.4. Būkite supratingesni mokinio atžvilgiu.5. Stenkitės visais būdais valdyti savo emocijas.6. Neturėkite išankstinių nuostatų apie mokinį.7. Išklauykite visas konfliktuojančias puses.8. Reikia drąsinti mokinį kreiptis pagalbos, nes dauguma bijo tai daryti.9. Reikia daugiau kalbėtis su mokiniu ir išklausti jo nuomonę, bet kuriuo klausimu, gerbti mokinio nuomonę.10. Pozityviai žiūrėti į mokinį, akcentuojant pirmiausiai jo teigiamas savybes.11. Nelyginkite vaikų, kuris yra geresnis.

Literatūra

1. Almonaitienė, J., Antinienė, D., Ausmanienė, N., Lekavičienė, R., Matulienė, G., Ruibytė, L., Vasiliauskienė, Z. (2007). *Bendravimo psichologija*. Kaunas: Technologija.
2. Baraldsnes, Dž., Vaškienė, A. (2013). Socialinio pedagogo iššūkiai organizuojant ir teikiant socialinę-pedagoginę pagalbą mokiniams mokykloje. *Tiltai*, 1, 199-210.
3. *Bendravimo meno ir bendradarbiavimo ugdymo metodika*. (2011). http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_Bendravimo_meno_ir_bendradarbiavimo_ugdymo_metodika_4.pdf (žiūrėta 2014-11-11).
4. Beržinienė, E. (2000). Kodėl mokiniai netinkamai elgiasi. *Mokykla*, 5, 6-10.
5. Botyriūtė, D. (2005). *Mokytojų ir mokinių bendravimo kultūra ir jos įtaka ugdymo procesui* (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2005).
6. Cowley, S. (2006). *Mokymo klinika: daugybė strategijų, kaip klasėje įveikti įvairiausias problemas*. Vilnius: „Tyto alba“.
7. Čiuladienė, G. (2013). *Paauglių konfliktai ir jų sprendimas ugdymo realybėje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
8. Dovydaitienė, M., Platkevičiūtė, V. (2014). Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų konfliktų sprendimo būdų ir vaiko statuso grupėje sąsajos. *Acta Pedagogica Vilnensia*, 32, 116-132.
9. Dzemyda, G., Gudynas, P., Šaltenis, V., Tiešis, V. (2001). *Lietuvos pedagogai ir moksleiviai: analizė ir prognozė*. Vilnius: Mokslo aidai.
10. Edelman, J., Crain, M. B. (1997). *Derybų kelias: kaip išvengti konfliktų ir juos spręsti darbe ir kasdieniniame darbe*. Vilnius: Margi raštai.
11. Fisher, R. (2000). *Sources of conflict and methods of conflict resolution*. http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/sources_of_conflict_and_methods_of_resolution.pdf (žiūrėta 2015-05-02).
12. Gailienė, D., Bulotaitė, L., Sturlienė, N. (2008). *Psichologija*. Vilnius: Tyto alba.
13. Galkienė, A. (2011). Šiuolaikinio mokytojo vaizdinys: mokinių požiūris. *Pedagogika*, 101, 82-90.
14. Ghaffar, A. (2009). Conflict in school: its causes & management strategies. *Journal of managerial sciences*, 3 (2), 212-227.
15. Gliokler, M. (2003). *Tarpusavio santykių galia*. Vilnius: BSPB spaustuvė.

16. Gogelienė, K. (2004). *Socialinio pedagogo veikla vykdant vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevenciją mokykloje* (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2004).
17. Griškevičienė, N. (2006). *Konfliktai mokyklos bendruomenėje ir jų sprendimų būdai*. Vilnius. Magistro baigiamasis darbas (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006).
18. Griškevičienė, N. (2006). *Konfliktai mokyklos bendruomenėje ir jų sprendimų būdai* (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006).
19. Iordanides, G. (2014). Consequences of Conflicts in the Functioning of Primary Schools in Greece, *ISEA*, 42 (2), 127-144.
20. Jacikevičienė, O., Rupšienė, L., Liseckienė, G. (2006). Pradinių klasių mokytojo pagalba, sprendžiant globos namų auklėtinių ir jų bendraklasių konfliktus. *Mokytojų ugdymas*, 6, 124-146.
21. Jacikevičius, A. (1995). *Žmonių grupių (socialinė) psichologija*. Vilnius: Žodynas.
22. Jackevič, J., Gaižutis, A. (2013). Mokytojų, moksleivių ir tėvų santykiai mokymo procese (konflikto aspektas). *Jaunųjų sociologijos mokslininkų darbai*, 6, 240–276.
23. Jasinavičiūtė, D. (2008). *Socialiniai konfliktai: samprata ir teisinio reguliavimo galimybės* (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus teisės universitetas, 2004).
24. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: UAB Adomo Jakšto spaustuvė.
25. Juravičienė, L. (2015). Konfliktai su mokiniais: 5 būdai kaip juos suvaldyti. http://www.lvjc.lt/index.php?mact=News%2Ccntnt01%2Cdetail%2C0&cntnt01articleid=1835&cntnt01lang=lt_LT&cntnt01pagelimit=7&cntnt01returnid=427&hl=lt_LT (žiūrėta 2015-03-02).
26. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex.
27. Kasiliauskienė, R. (2006). Vaidmenų kaita naujoje pedagogo veiklos erdvėje. S. Juškienė (Sud.). *Pedagogo vaidmuo modernėjančioje aukštojoje mokykloje* (p. 27-28). Vilnius: Biznio mašinių kompanija.
28. Kasiulis, J., Barvydienė, V. (2001). *Vadovavimo psichologija*. Kaunas: Technologija.
29. *Konfliktai ir bendradarbiavimas* (1996). Tarptautinės konferencijos „Konfliktų reguliavimas nūdienos visuomenėje“ medžiaga. Cit. Ignatavičius, G. Gendvilienė „Konfliktų reguliavimo ir prevencijos kultūros ugdymas mokyklose“. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
30. Kvieskienė, D. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Monografija. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

31. Kviessienė, G. (2001). Socialinio pedagogo kompetencijos samprata. *Pedagogika*, 53, 63-67.
32. Labanauskas, M. (2009). *Socialinių pedagogų požiūris į santykius su bendrojo lavinimo mokyklos vadovu* (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2009).
33. Lakis, J. (1996). Konfliktai ir bendradarbiavimas. *Konfliktų reguliavimo visuomenėje galimybės ir praktika: tarptautinės konferencijos medžiaga* (p. 23 – 28). Vilnius: VPU leidykla.
34. Lakis, J. (2008). *Konfliktų sprendimas ir valdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
35. Lekavičienė, R. (2002). *Bendravimo psichologija*. Kaunas: Kauno Technologijų universitetas.
36. Lekavičienė, R., Vasiliauskaitė Z., Antinienė D., Almonaitienė J. (2010). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*. Vilnius: Alma littera.
37. Leliūgienė, I. (2002). *Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas*. Vilnius: Technologija.
38. Leliūgienė, I. (2003). *Socialinė pedagogika*. Kaunas: Technologija.
39. Lietuvos konfliktų prevencijos centras ir asociacija (1996). Konfliktai ir bendradarbiavimas. *Konfliktų reguliavimas nūdienos visuomenėje: tarptautinės konferencijos medžiaga* (p. 79). Vilnius: VPU.
40. Lindinaitė R. (2006). *Konfliktai ir agresija mokykloje: mokinių ir pedagogų požiūris* (Nepublikuotas magistro darbas, Šiaulių universitetas, 2006).
41. LR ŠMM Įsakymas dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo. (2007). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=291726&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-02-02).
42. LR ŠMM Įsakymas dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo. (2001). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=161532&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-01-14).
43. LR Švietimo Įsakymas dėl mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratos (2004). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=228113&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-04-30).
44. LR Švietimo įstatymas (2003). http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=279441&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-01-13).
45. Luobikienė, I. (2000). *Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimo metodika*. Mokomoji knyga. Kaunas: Technologija.
46. Malinauskas, R. (2001). Pedagogikos studentų parengtis atlikti socialinius vaidmenis šiuolaikinėje mokykloje. *Pedagogika*, 11, 180-185.

47. Malinauskas, R., Miškinis, K. (2000). Studentų kaip būsimųjų mokytojų parengtis spręsti pedagoginius konfliktus. *Pedagogika*, 43, 3-12.
48. Mikalajūnienė, J., Sinica, R. (2006). Darbo metodikų taikymo galimybės. S. Juškienė (Sud.). *Pedagogo vaidmuo modernėjančioje aukštojoje mokykloje* (p. 53-59). Vilnius: Biznio mašinų kompanija.
49. Nasvytienė, D., Balčaitytė, I. (2009). Mokytojų, ugdančių elgesio ir emocinių problemų turinčius vaikus, patyrimo analizė. *Pedagogika*, 96, 22-27.
50. Navaitis, G. (1998). *Psichologinė parama vaikams*. Vilnius: KRONTA.
51. Pivorienė, V. R., Šabliauskienė, J. (2011). *Mano vaikas – mokinys*. http://www.zarenai.lt/dokumentai/2014-10-18/Mano_vaikas_mokinys.pdf (žiūrėta 2014-11-02).
52. Račelytė, D. (2006). Psichodrama ir konfliktų sprendimas. *Ugdymo psichologija*, 17, 44-49.
53. Račelytė, D. (2009). *Konfliktų studijų pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras.
54. Rupšienė, L., Rankelienė, I. (2006). Mokytojų konfliktai ir jų valdymas: pedagogų požiūris. *Socialinis ugdymas*, 1 (12), 61-72.
55. Robert, E. S. (1987). Cooperative learning and the cooperative school. *Educational leadership*, 11, 7-13.
56. Shlomo, Sh., Geok Chin Tan, I. (2013). *Mokyklų darbo organizavimas, siekiant užtikrinti veiksmingą mokymąsi*. Vilnius: UAB „Magistrai“.
57. Stanišauskienė, N. N. (2012). *Ugdymas karjerai*. http://www.kietaviskiu.elektrenai.lm.lt/ugdymas_karjerai_mokytojo_knyga.pdf (žiūrėta 2015-03-02).
58. Stoškus, V. (2006). *Konfliktai – ką daryti?*. Vilnius: Standartų spaustuvė.
59. Tamošauskas, P., Veršinskas, R., Kriškoviecas, E., Šulinskas, A. (2012). Sportuojančiųjų studentų konfliktų ypatumų tyrimo rezultatų analizė. *Filologija, Edukologija*, t. 20, 1, 106-119.
60. Targamadzė, V. (2006). *Konfliktų kontūrų brėžimas: ugdymo realybės kontekstas*. Vilnius: VPU leidykla.
61. Trakumaitė, M. *Konfliktinių situacijų valdymas*. http://www.museums.lt/ateitis/images/Kurkime_ateities_muz_leidinys/leidinys_28_31.pdf (žiūrėta 2015-03-04).
62. Tumelytė, D. (2010). *Konfliktai ir bendravimas mokykloje: konfliktų valdymo įgūdžių mokymas* (Nepublikuotas magistro darbas, Šiaulių universitetas, 2010).

63. Uline, L. C., Tschannen-Moran, M., Perez, L. (2003). Constructive conflict: how to controversy can contribute to school improvement. *Teachers College Record*, 105, 5, 782-816.
64. Valantiejus, A. (2007). Analitinės Ralfo Dahrendorfo kategorijos. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 1 (19), 33-50.
65. Wasilewska, L. (2008). *Konfliktų valdymo gerinimas smulkiojo verslo organizacijose* (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2008).
66. Želvys, R. (2007). *Bendravimo psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

Eglė Mikalauskaitė
**THE ASSESSMENT OF CONFLICT SOLVING METHODS AND TECHNIQUES USED
BY PEDAGOGUES FROM THE VIEWPOINT OF STUDENTS**
The Master's Degree Thesis

Summary

The paper deals with the theoretical analysis of conflict's and pedagogue's conflicts' solution techniques and methods analysis.

The method of questionnaire survey carried out to reveal pupil's estimation of pedagogues conflict solution methods and techniques.

The statistical (factor) and content analysis was done.

The study involved Siauliai city and two Kursenai city schools 300 pupils.

The empirical part deals with the pupil's estimation about causes of the conflicts, pedagogue's conflicts solution techniques and methods, and social educator role in resolving conflicts.

The main conclusion of the research:

1. The concept of conflict in the scientific literature describes in different ways but the author's views are united by the fact that the conflict is associated with different goals and opinions intersection. People experiencing strong emotions, which leads to unpleasant experiences.

The main types of conflicts associated with objective and subjective reasons. According appointed them: task-oriented conflicts, social-emotional conflicts.

2. School conflicts are common. The students and teachers involved in disputes concerning activities, behavior or relationship conflict situations. The literature has been mentioned, the students point of view, that conflicts arise because teachers properly evaluate students' individuality, objectively assess knowledge, drop a treat, and teachers say that students do not respect the teacher's work, systematic violations of the rules of conduct and discipline, lazy learning.
3. The investigation showed that many of the students recognize that conflicts are due to their own fault. Analysis of the data revealed that students' conflicts arising from violations of discipline and behavior, and negative personal qualities of students (distasteful, ignorance, volubility, character qualities and intolerance).

Also, the students acknowledged that conflicts arise due to their own fault teachers for improper use of professional and general teacher competencies, and also because of negative personal characteristics of a teacher (rejection of the disciple of control over emotions, strictness, severity, etc.).

4. Data analysis revealed 7 main conflict resolution strategy: cooperation, adaptation, compromise, emulation, attraction, referral assistance and pressure.

The results showed that teachers resolving conflicts primarily communicates with warring parents, as well as recourse to the director and class teacher. And then looking for solutions to conflicts.

Trying to solve conflicts peacefully not only a teacher but also the students. As revealed by the study results, both teachers and students during the conflict apologized to each other. Also, students' opinion revealed that the teachers during the conflict are trying to repair their bad behavior and most importantly, enjoy the cooperation strategy (in speaking way). However, the results also highlighted by the teacher uses a strategy of pressure and conflicts remarks, warnings and others.

5. Students survey reveals that the social role of the school teacher, conflict resolution, is significant. The data analysis has identified 4 main teacher of social functions, which it uses to resolve conflicts between students and teachers: assessment, consulting, management, and coordination functions.

Most students of divergent views on the assessment and management functions, ie, social educators on the assessment of the problem itself conversation with the participants of the conflict, listens to a consensus, and then take the appropriate actions and measures, and looking for ways to solve the problem.

Key words: teacher, conflicts, reasons for the decision method and the way the students.

Priedai

Gerbiama MOKSLEIVE, gerbiamas MOKSLEIVI

Šiaulių universiteto socialinės pedagogikos specialybės studentė rašo baigiamąjį darbą tema „Konfliktuojančių ir nekonfliktuojančių mokinių požiūris į pedagogų konfliktų sprendimo metodus ir būdus“ ir atlieka apklausą¹¹, kurios tikslas išsiaiškinti mokinių požiūrį į mokytojų darbo metodus sprendžiant konfliktus.

Tavo nuomonė yra labai svarbi, todėl labai prašau atsakyti į visus anketos klausimus. Anketa yra ANONIMINĖ, nei vardo, nei pavardės ar kitokios asmeninės informacijos rašyti NEREIKIA.

Savo atsakymus pažymėkite varnele V.

Žymėjimo pavyzdys:

"Kaip dažnai tu..."	4 ar daugiau kartų per savaitę	2-3 kartus per savaitę	1 kartą per savaitę
Žaidi krepšinį?	☐	☐	☒
Žaidi futbolą?	☒	☐	☐

Pasiruošęs (-usi)??? Pradedam. Atsakyk į žemiau pateiktus klausimus.

BENDRA INFORMACIJA

1. Tavo lytis (Pažymėk):

Kiek tau metų? (Įrašyk)

Kelintoje klasėje mokaisi? (Įrašyk).....

4. Ar esi patenkintas (-a) mokykla kurioje mokaisi?

☐ Tikrai taip	☐ Taip	☐ Neturiu nuomonės	☐ Ne	☐ Tikrai ne
--------------------------------------	-------------------------------	---	-----------------------------	------------------------------------

5. Kaip manai, ar svarbūs tarpusavio santykiai tarp mokytojų ir mokinių?

☐ Labai svarbūs	☐ Svarbūs	☐ Neturiu nuomonės	☐ Nelabai svarbūs	☐ Visiškai nesvarbūs
--	----------------------------------	---	--	---

6. Ar su visais mokytojais gerai sutari?

☐ Tikrai taip	☐ Taip	☐ Neturiu nuomonės	☐ Ne	☐ Tikrai ne
--------------------------------------	-------------------------------	---	-----------------------------	------------------------------------

7. Jei atsakei NE ir TIKRAI NE, parašyk, dėl kokių priežasčių ne su visais mokytojais gerai sutari?

.....

.....

.....

.....

8. Kaip įvertintum santykius tarp visų moksleivių ir visų mokytojų savo mokykloje? (Galimi keli variantai).

Draugiški ir nuoširdūs.

¹¹ Apklausą parengė ir atlieka Šiaulių universiteto studentė Eglė Mikalauskaitė. Iškilus klausimams galite rašyti el. p. adresu: eglemikalauskaite@gmail.com.

- Dažniausiai geri.
- Priklauso nuo situacijos, kada geri, kada ne.
- Šalti.
- Priešiški.

Kitą

(Įrašyk).....
.....

9. Kas turėtų pasikeisti mokytojų ir moksleivių tarpusavio santykiuose?

- Viskas tvarkoje, nieko nereikia keisti.
- Mokytojas turi labiau gerbti moksleivius.
- Reikalingas didesnis tarpusavio pasitikėjimas.
- Santykiai tarp mokytojų ir moksleivių turi būti laisvesni.
- Reikia, kad moksleiviai labiau gerbtų mokytojus.

Kitą

(Įrašyk).....
.....

10. Kaip apibūdintum žodį „KONFLIKTAS“? (Tavo nuomonė labai svarbi).

.....
.....
.....

11. Kaip dažnai konfliktuoji su mokytojais?

- Kelis kartus per dieną.
- Kelis kartus per savaitę.
- Kelis kartus per mėnesį.
- Kelis kartus per metus.
- Nekonfliktuoju.

12. Pažymėk prie kiekvieno teiginio, ką jauti konflikto metu, kai konfliktuoji su mokytojais.

„Jauti....“	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Niekada
Pykti	☐	☐	☐	☐	☐
Apmaudą	☐	☐	☐	☐	☐
Nuoskaudą	☐	☐	☐	☐	☐
Abejingumą	☐	☐	☐	☐	☐
Panieką	☐	☐	☐	☐	☐
Agresyvumą	☐	☐	☐	☐	☐
Liūdesį	☐	☐	☐	☐	☐
Nusivylimą	☐	☐	☐	☐	☐
Įniršį	☐	☐	☐	☐	☐
Susijaudinimą	☐	☐	☐	☐	☐

Kitą

(Įrašyk).....
.....

KONFLIKTŲ PRIEŽASTYS

13. Pažymėk, dėl kokių dažniausiai priežasčių iškyla konfliktai tarp mokinių ir mokytojų?

Kategorijos	Teiginiai variantai	Labai	Dažnai	Retai	Labai	Neturiu
-------------	---------------------	-------	--------	-------	-------	---------

		dažnai			retai	nuomonės
Dėl elgesio taisyklių pažeidimų	Dėl nedrausmingo elgesio klasėje, pertraukos metu	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl pavojų keliančių daiktų nešiojimosi mokykloje	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl rūkymo mokyklos teritorijoje	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl mokyklos turto ir inventoriaus gadinimo	☐	☐	☐	☐	☐
Drausmės pažeidimų	Dėl neatliktų pavestų užduočių	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl mobiliųjų telefonų	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl higienos nesilaikymo (netvarkingos aprangos, kepurės dėvėjimo pamokos metu ir kt.)	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl vėlavimo į pamokas	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl azartinių žaidimų (pvz., kortų žaidimas)	☐	☐	☐	☐	☐
Dėl tarpusavio bendravimo	Dėl nekultūringo bendravimo su mokytojais	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl smurto, nesutarimo su klasės draugais	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl patyčių	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl priekabiavimo	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl pravardės	☐	☐	☐	☐	☐
	Dėl neteisingo įvertinimo	☐	☐	☐	☐	☐

Kitą

(Irašyk).....

.....

KONFLIKTŲ SPRENDIMO EIGA

14. Ar mokytojai reaguoja, kai į juos kreipiesi pagalbos?

Visada Retai Labai retai Niekada Neturiu nuomonės

15. Kaip manai, ar svarbu mokymo procese aptarti konfliktų mokykloje pasekmes, galimus jų sprendimo būdus?

Labai svarbu Svarbu Nelabai svarbu Visiškai nesvarbu Neturiu nuomonės

16. Pažymėk, kokių veiksmų mokytojai imasi PIRMIAUSIAI įsivyravus konfliktui?

Variantai Teiginiai	Tikrai TAIP	Lyg ir TAIP	Lyg ir NE	Tikrai NE
Kreipiasi pagalbos į mokyklos direktorių	☐	☐	☐	☐
Išsikviečia konfliktuojančių mokinių tėvus į mokyklą	☐	☐	☐	☐
Kalbasi su pačiais konflikto dalyviais	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į auklėtoją	☐	☐	☐	☐
Leidžia mokiniams patiems spręsti konfliktus	☐	☐	☐	☐
Išsiaiškina konflikto iniciatorių ir jį nubaudžia	☐	☐	☐	☐
Pirmiausiai išklauso mokinio nuomonės, o tada imasi veiksmų	☐	☐	☐	☐
Nekreipia dėmesio ir dirba toliau	☐	☐	☐	☐
Vengia konflikto	☐	☐	☐	☐
Bando ieškoti būdų, kaip išspręsti konfliktą	☐	☐	☐	☐
Verčia susitaikyti konfliktuojančioms pusėms	☐	☐	☐	☐

Kita(Įrašyk).....

17. Parašyk, ką mokytojai daro netinkamai, kad mokiniams kyla konfliktai tarp mokinių ir mokytojų?

.....

KONFLIKTŲ SPRENDIMO STRATEGIJOS (būdai/metodai)

18. Prie kiekvieno teiginio pažymėk, kokius dažniausiai metodus/būdus mokytojas naudoja(-si) sprenddamas konfliktus?

Teiginiai	Variantai	Labai dažnai	Dažnai	Neturiu nuomonės	Retai	Labai retai	Niekada
Pirmiausiai viską ramiai apgalvoja		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pirmiausiai nuramina Jus (mokinius)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vyksta pokalbis su Jumis (mokiniais)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Susitarimas dėl bendradarbiavimo su Jumis (mokiniais)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas analizuoja jūsų (mokinių) poelgių motyvus		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ieškoma papildomos informacijos apie Jus (mokinius)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suteikia papildomos pagalbos mokantis		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas nekreipia dėmesio į iškilusį konfliktą		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas visais įmanomais būdais stengiasi išvengti konflikto sprendimo		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas atideda pokalbį apie konfliktą kitam kartui		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konflikto metu mokytojas tik stebi Jus (mokinius)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas nusileidžia Jums (mokiniams)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas nebepaiso savo reikalavimų (pvz., nebereikalauja atlikti paskirtos užduoties, o vertina už tai ką jau esi padaręs)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojo reikalavimai tampa vis mažesni		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas keičia vertinimus		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas stengiasi aptarti problemą, diskutuoja su Jumis (mokiniais) ir ieško bendro susitarimo		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas aptaria galimus sprendimo būdus ir variantus		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas demonstruoja savo užimamą padėtį bei valdžią, taip priversdamas Jus (mokinius) paklusti		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas stengiasi skirti daugiau dėmesio Jums, pvz., pakalbina pertraukų metu		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suteikia papildomos pagalbos (pvz., neaiškia tema paaiškina pertraukos metu)		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas rodo supratingumą Tavo atžvilgiu		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Parašo didesnį pažymį paskatinimui		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rodo pastangos vertinti objektyviau		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokytojas stengiasi Tave labiau pažinti		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pagiria		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Užtaria konflikto metu		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į tėvus		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į auklėtoją		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į mokyklos administraciją		☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kreipiasi pagalbos į psichologą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į kolegą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į Švietimo ministerijos darbuotoją	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kreipiasi pagalbos į klasės mokinius	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sako pastabas, perspėja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Siekia įtikinėti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naudoja agresiją, pvz., baudžia, pašiepia, sugriežtina reikalavimus	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kitą

(Įrašyk).....
.....

19. Kaip galvoji, ar mokytojams pakanka konflikto sprendimo įgūdžių?

☐ Taip	☐ Galbūt	☐ Ne	☐ Neturiu nuomonės
-------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	---

20. Kaip dažnai kyla konfliktas dėl tavo kaltės?

☐ Labai dažnai	☐ Dažnai	☐ Retai	☐ Labai retai	☐ Neturiu nuomonės
---------------------------------------	---------------------------------	--------------------------------	--------------------------------------	---

21. Kaip galvoji, kaip pasireiškia TAVO elgesys konflikto metu su mokytoju? (Galimi keli atsakymo variantai).

- Ignoruoja mokytoją
- Trukdai drausmę klasėje
- Nesugebi veikti savarankiškai
- Tampi neramus
- Kyla muštynės
- Apsistumdai
- Prasivardžiuoji

Kitą

(Įrašyk).....
.....

22. Parašyk, kaip jautiesi PAČIO konflikto metu?

.....
.....
.....

23. Parašyk, kaip jautiesi PO konflikto?

.....
.....
.....

24. Įvardink ir apibūdink bent vieną konfliktą kilusį tarp tavęs ir mokytojo ir/bei parašyk trumpai kaip būtent jį kartu išsprendėte?

.....
.....
.....
.....
.....

25. Tavo nuomone, koks yra socialinio pedagogo vaidmuo sprendžiant konfliktus?

☐ Labai svarbus	☐ Svarbus	☐ Sunku pasakyti	☐ Nesvarbus	☐ Visiškai nesvarbus
--	----------------------------------	---	------------------------------------	---

26. Kaip socialinis pedagogas padeda spręsti konfliktus tarp Tavęs ir mokytojo?

.....

27. Jei vienai dienai taptum savo mokyklos mokytoju, kaip TU spręstum konfliktus tarp mokinių ir mokytojų? Kokius metodus/būdus naudotum? (Svarbus kiekvienas Tavo atsakymas).

.....

Ar viską užpildei? 😊 Ar pabaigėi iki galo? 😊 Pasitikrink 😊

Jeigu taip, AČIŪ 🙌

Tyrimo operacionalizacija

Operacinė apibrėžtis – naudojamų konfliktų sprendimo metodų ir būdų vertinimas mokinių požiūriu.

Požiūris – tai konkreti pažiūra į atitinkamą dalyką, reiškinį (Visuotinė Lietuvių enciklopedija, 2001)

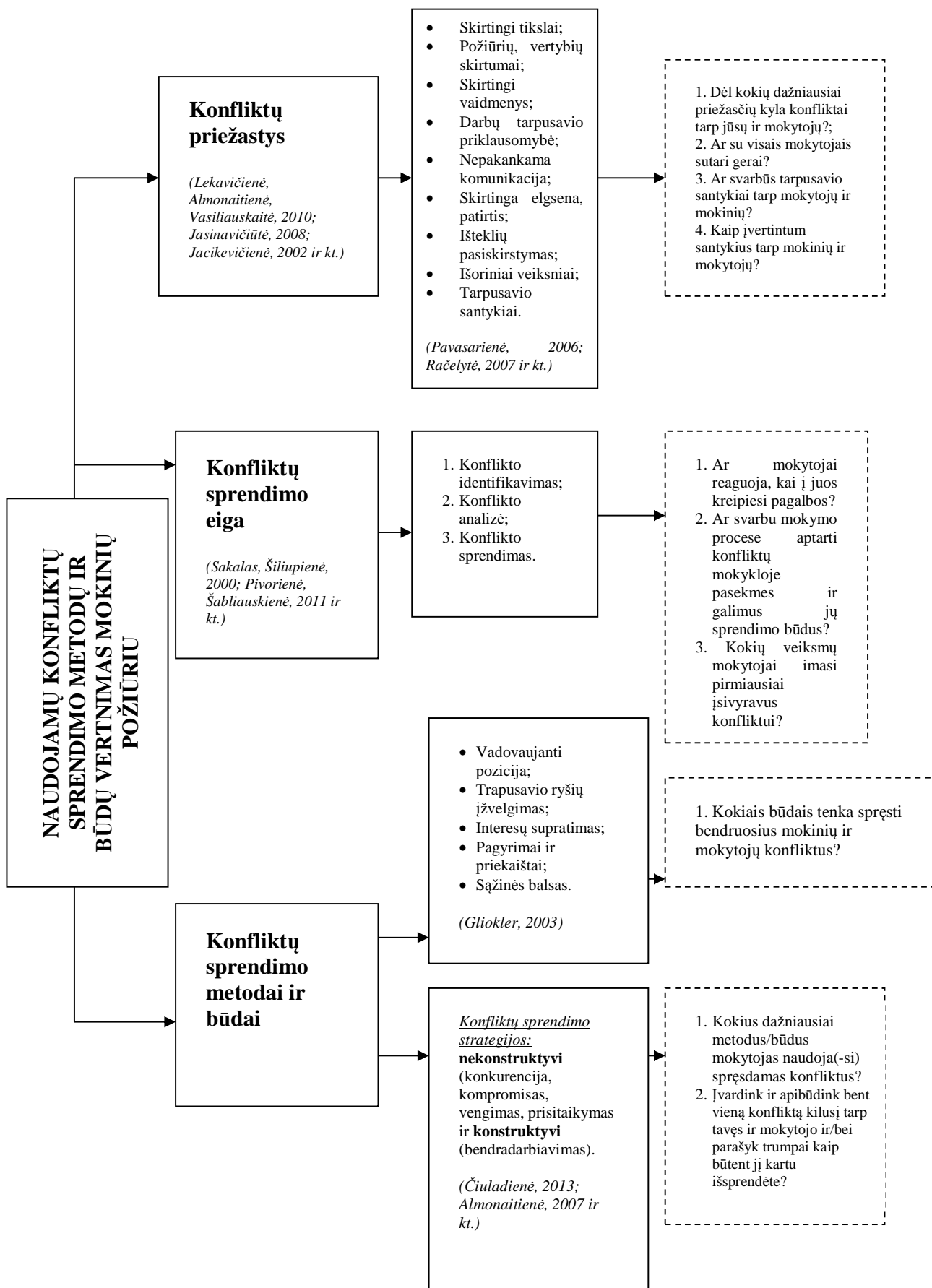
Konfliktas – tai priešingų tikslų, interesų, pozicijų, nuomonių ar pažiūrų susidūrimas, rimti nesutarimai, kurių metu žmogų užvaldo nemalonūs jausmai arba išgyvenimai (Lekavičienė, Vasiliauskaitė, Antinienė, Almonaitienė, 2010, 33 psl.).

Metodas – tikslo pasiekimo būdas arba sistema veiksmų būdų tikslui pasiekti (Leliūgienė, 2003, 211 psl., Jovaiša, 2007, 146 psl.).

Vertinimas – nuolatinis informacijos apie konkretų dalyką ar reiškinį kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimo procesas¹².

Naudojamų konfliktų sprendimo metodų ir būdų vertinimas mokinių požiūriu – tai konkretus vertinimas, pažiūra į pedagogų naudojamus, pasirinktus veiksmų būdus ir metodus nesutarimams, pažiūrų susidūrimams, skirtingiems tikslams, interesams spręsti, kai užvaldo nemalonūs jausmai ar išgyvenimai.

¹² LR Švietimo Įsakymas dėl mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratos (2004). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=228113&p_query=&p_tr2= (žiūrėta 2015-04-30).

Papildomi mokinių atsakymai iš anketos

8 klausimas. **Kaip įvertintum santykius tarp visų moksleivių ir visų mokytojų savo mokykloje?**

- „Moksleiviai negerbia mokytojų“. (I106)
- „Nedraugiški“. (I157)
- „Nėra apibūsės pagarbos“. (I200)
- „Kai kurie draugiški, kai kurie priešiški“. (I249)

9 klausimas. **Kas turėtų pasikeisti mokytojų ir moksleivių tarpusavio santykiuose?**

- „Neturiu nuomonės“. (I34)
- „Reikia, jog ir moksleiviai gerbtų mokytojus ir mokytojai taip pat“. (I50)
- „Atvirumas, tarpusavio pasitikėjimas, nuoširdumas“. (I55)
- „Mokinys su mokytoju turėtų kalbėtis kaip lygus su lygiu, vietoj to, jog mokinys pasako argumentą netinkantį mokytojui ir jau gauna pastabą už atsikalbinėjimus“. (I78)
- „Dar galėtų vertinti pagal padarytą darbą, o ne pagal mokinį“. (I170)
- „Reikia daugiau paprastų pokalbių, pažinimo neformalioje aplinkoje“. (I268)

12 klausimas. **Pažymėk prie kiekvieno teiginio, ką jauti konflikto metu, kai konfliktuoji su mokytojais.**

- „Aš nekonfliktuoju“. (I7)
- „Pašaipą“. (I142)
- „Stengiuosi nekonfliktuoti, kad nesusipykčiau su mokytoja“. (I168)
- „Nekonfliktuoju“. (I197)
- „Susinervinimą“. (I268)
- „Nekonfliktuoju“. (I99)

13 klausimas. **Pažymėk, dėl kokių dažniausiai priežasčių išskyla konfliktai tarp mokinių ir mokytojų?**

- „Dėl ūgio“. (I31)
- „Dėl mokinio dėmesio trūkumo visiems mokiniams, kurie vaidina kieti“. (I168)

16 klausimas. Pažymėk, kokių veiksmų mokytojai imasi PIRMIAUSIAI įsivyravus konfliktui?

- „Aš nedalyvauju konfliktuose“. (I7)

18 klausimas. Prie kiekvieno teiginio pažymėk, kokius dažniausiai metodus/būdus mokytojas naudoja(-si) sprenddamas konfliktus?

- „Yra mokytojų su kuriais nori pasikonsultuoti, bet jie atideda tai“. (I153)
- „Mokytojas duoda pylos, jei mokinys elgiasi nepaklusniai“. (I177)

21 klausimas. Kaip galvoji, kaip pasireiškia TAVO elgesys konflikto metu su mokytoju?

- „Nekonfliktuoju“. (I5)
- „Nekonfliktuoju“. (I7)
- „Neturiu nuomonės“. (I9)
- „Išklausau mokytojo ir tyliau“. (I15)
- „Nekonfliktuoju“. (I23)
- „Tiesiog stoviu ir klausausi“. (I24)
- „Stengiuosi jį numalšinti“. (I36)
- „Nekonfliktuoju arba nekreipiu dėmesio, jei dėl konflikto nesu kalta“. (I39)
- „Diskutuoju“. (I42)
- „Nekonfliktuoju su mokytojais, ne mano būdas“. (I50)
- „Man nebūna konfliktų su mokytojais“. (I51)
- „Neramus susijaudinimas, abejonės“. (I55)
- „Nieko nebesakau, nusileidžiu, tyliau“. (I56)
- „Patyliu“. (I61)
- „Bandau įrodyti, kad mano atsakymas teisingas“. (I65)
- „Jei mokytojai senų pažiūrų – santykiai prasti, tačiau jei šiuolaikiški – santykiai dažniausiai būna geri“. (I78)
- „Stengiuosi kalbėti su mokytoju, ieškau sprendimo variantų“. (I82)
- „Nebesistengiu mokytis“. (I91)
- „Prieštarauju mokytojais“. (I92)
- „Nekeliu konfliktų su mokytojais“. (I93)
- „Su mokytojais nekonfliktuoju“. (I96)
- „Man gėda, sėdžiu ir tyliau“. (I98)
- „Nekonfliktuoju“. (I102)
- „Nekonfliktuoju“. (I128)
- „Klausiu mokytojos, nekreipia dėmesio“. (I131)
- „Susikaupiu ir toliau dirbu“. (I132)
- „Aš esu teisi ir už save kovoju“. (I133)

- „Nekeliu konfliktų“. (I143)
- „Dėl pažymio ar darbo (savarankiško) arba aprangos“. (I153)
- „Nieko nedirbu“. (I157)
- „Nekonfliktuoju su mokytojais“. (I160)
- „Naudojuosi telefonu“. (I166)
- „Šneku kartais su draugais pamokos metu“. (I170)
- „Neturiu nuomonės“. (I195)
- „Nekonfliktuoju su mokytojais“. (I207)
- „Nekonfliktuoju“. (I215)
- „Žaidžiu su telefonu“. (I218)
- „Su mokytojais nekonfliktuoju“. (I229)
- „Netrugdau visai“. (I234)
- „Nevyksta“. (I243)
- „Ignoruoti viską arba išsakyti savo nuomonę“. (I247)
- „Vengiu konfliktų“. (I250)
- „Nekonfliktuoju su mokytojais“. (I252)
- „Nekyla konfliktų, tad taip nesielgiu“. (I255)
- „Nieko nedarau“. (I257)
- „Jaudiniesi“. (I259)
- „Esu susinervinęs visą dieną“. (I260)
- „Nekonfliktuoju“. (I263)
- „Ginčyjuosi su mokytoju“. (I268)
- „Ramiai sėdžiu“. (I273)
- „Nekonfliktuoju“. (I278)
- „Pasiginčyjam“. (I281)
- „Stengiuosi nekonfliktuoti“. (I290)
- „Bandau viską ramiai išaiškinti mokytojui“. (I294)